

บทที่ 5

บริษัทจำกัด

การดำเนินงานของธุรกิจอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการระดมทุนได้มากกว่าห้างหุ้นส่วน คือ บริษัท ซึ่งมีส่วนของเจ้าของ เรียกว่า ส่วนของผู้ถือหุ้น โดยแบ่งทุนเป็นออกเป็นหุ้น แต่ละหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน หุ้นในบริษัทสามารถโอนเปลี่ยนมือได้ง่ายแม้จะมีการเปลี่ยนตัวผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเจ้าของบริษัทเนื่องจากผู้ถือหุ้นต่างรับผิดชอบจำกัดจำนวนเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ นอกจากนี้บริษัทยังสามารถควบเข้ากับบริษัทอื่นเพื่อขยายธุรกิจได้ง่ายกว่าโดยใช้เสียงข้างมากซึ่งนับตามจำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นถืออยู่มีใช้นับจากจำนวนผู้ถือหุ้นดังกล่าว ห้างหุ้นส่วน แต่บริษัทมีข้อเสียคือมีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับยุ่งยากซับซ้อนมากกว่าห้างหุ้นส่วน โดยทั่วไปบริษัทจะถูกจัดตั้งในลักษณะเป็นบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด ซึ่งมีรายละเอียดในการจัดตั้งและการบันทึกบัญชีดังนี้

ประเภทของบริษัทจำกัด

ตามกฎหมายได้จำแนกประเภทของบริษัทจำกัดไว้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. บริษัทจำกัด (company limited) ถูกจัดตั้งและกำกับโดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีผู้เริ่มจัดตั้ง 7 คนขึ้นไป และต้องร่วมกันซื้อหุ้นของบริษัทที่จัดตั้งขึ้นอย่างน้อยคนละ 1 หุ้น ทั้งนี้การเสนอขายหุ้นต่อประชาชนจะลงโฆษณาชี้ชวนไม่ได้

2. บริษัทมหาชน (public company limited) ถูกจัดตั้งและกำกับโดยพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2544 มีผู้เริ่มจัดตั้ง 15 คนขึ้นไป และต้องร่วมกันจองหุ้นของบริษัทโดยหุ้นที่จองทั้งหมดต้องเป็นหุ้นที่ชำระค่าหุ้นเป็นมูลค่ารวมไม่น้อยกว่า 5% ของทุนจดทะเบียน ซึ่งไม่มีการกำหนดจำนวนทุนจดทะเบียนขั้นต่ำไว้ และมีวัตถุประสงค์ที่จะโฆษณาเสนอขายหุ้นต่อประชาชนได้ ทั้งนี้มูลค่าหุ้นและการชำระเงินค่าหุ้นหุ้นของบริษัทมหาชนจำกัดแต่ละหุ้นจะต้องมีมูลค่าเท่ากัน และต้องชำระค่าหุ้นครั้งเดียวเต็มมูลค่าหุ้น

การดำเนินการจัดตั้งบริษัทจำกัด

ในการจัดตั้งบริษัทจำกัดนั้น จะต้องดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ต้องมีผู้เริ่มก่อการตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป เข้าชื่อกันทำหนังสือบริคณห์สนธิขึ้น แล้วไปจดทะเบียน โดยหนังสือบริคณห์สนธิ ต้องมีรายการต่อไปนี้

1.1 ชื่อบริษัท ซึ่งต้องมีคำว่า จำกัด ไว้ปลายชื่อนั้นเสมอ

1.2 ที่อยู่ของสำนักงานของบริษัทซึ่งบอกทะเบียนนั้นจะตั้งอยู่ ณ ที่ใด ในราชอาณาจักร

1.3 วัตถุประสงค์ทั้งหลายของบริษัท

1.4 ถ้อยคำที่แสดงว่าความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นจะมีจำกัด

1.5 จำนวนทุนเรือนหุ้น ซึ่งบริษัทคิดกำหนดจะจดทะเบียนแบ่งออกเป็นหุ้นมีมูลค่ากำหนดหุ้นละเท่าใด

1.6 ชื่อ สำนัก อาชีวะ และลายมือชื่อของบรรดาผู้เริ่มก่อการทั้งจำนวนหุ้น ซึ่งต่างคนต่างเข้าชื่อไว้คนละเท่าใด

หนังสือบริคณห์สนธิต้องจัดทำไว้อย่างน้อย 2 ฉบับ และให้ลงลายมือชื่อของผู้เริ่มก่อการ และพยานลงชื่อรับรองด้วย 2 คน หนังสือบริคณห์สนธิฉบับหนึ่งให้ไปจดทะเบียนและมอบไว้ให้ที่ ณ สำนักงานที่ไปจดทะเบียนซึ่งบอกทะเบียนที่ตั้งสำนักงานของบริษัทนั้น

2. เมื่อได้จดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิแล้ว ผู้เริ่มก่อการต้องจัดให้หุ้นของบริษัทที่จะตั้งขึ้นนั้นมีผู้เข้าชื่อจองซื้อหุ้นจนครบ

3. ดำเนินการประชุมตั้งบริษัท โดยต้องส่งคำบอกกล่าวนัดประชุมให้ผู้จองทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน ก่อนวันประชุม

4. เมื่อได้ประชุมตั้งบริษัท และที่ประชุมได้แต่งตั้งกรรมการบริษัทแล้ว ผู้เริ่มก่อการต้องมอบหมายกิจการให้กรรมการบริษัทรับไปดำเนินการต่อไป

5. กรรมการบริษัทเรียกให้ผู้เริ่มก่อการและผู้จองหุ้นชำระค่าหุ้นอย่างน้อยร้อยละ 25 ของมูลค่าหุ้น (ทุนของบริษัทจะแบ่งเป็นกี่หุ้นก็ได้ แต่ต้องไม่ต่ำกว่าหุ้นละ 5 บาท)

6. เมื่อได้รับเงินค่าหุ้นแล้ว กรรมการต้องไปจดทะเบียนเป็นบริษัทภายใน 3 เดือนภายหลังจากการประชุมตั้งบริษัท โดยคำขอและข้อความที่ลงในทะเบียนนั้น ให้ระบุรายการดังต่อไปนี้

6.1 จำนวนหุ้นทั้งสิ้นซึ่งได้มีผู้เข้าชื่อซื้อ หรือได้จัดออกให้แล้ว แยกให้ปรากฏว่าเป็นชนิดหุ้นสามัญเท่าใด หุ้นบุริมสิทธิเท่าใด

6.2 จำนวนหุ้นสามัญหรือหุ้นบุริมสิทธิ ซึ่งออกให้เหมือนหนึ่งว่าได้ใช้เต็มค่าแล้วหรือได้ใช้แต่บางส่วนแล้ว นอกจากที่ใช้เป็นตัวแทนเงินและหุ้นที่ได้ใช้แต่บางส่วนนั้น ให้บอกว่าได้ใช้แล้วเพียงใด

6.3 จำนวนเงินที่ได้ใช้แล้วหุ้นละเท่าใด

6.4 จำนวนเงินที่ได้รับไว้เป็นค่าหุ้นรวมทั้งสิ้นเท่าใด

6.5 ชื่อ อาชีพ และที่สำนักของกรรมการทุกคน

6.6 ถ้าให้กรรมการต่างมีอำนาจจัดการงานของบริษัทโดยลำพังตัว ให้แสดงอำนาจของกรรมการนั้น ๆ ว่าคนใดมีเพียงใด และบอกจำนวนหรือชื่อกรรมการ ซึ่งจะลงชื่อเป็นสำคัญผูกพันบริษัทได้นั้นด้วย

6.7 ถ้าตั้งบริษัทขึ้นชั่วคราวตามกำหนดระยะเวลาหนึ่ง ให้บอกกำหนดระยะเวลานั้นด้วย

6.8 ที่ตั้งสำนักงานใหญ่และสาขาทั้งหมด

หน้าที่ของบริษัทจำกัด

บริษัทเมื่อจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลจึงมีหน้าที่ตามกฎหมายดังนี้

1. บริษัทจำกัด ต้องทำงบการเงินอย่างน้อยครั้งหนึ่งในรอบสิบสองเดือน โดยมีผู้สอบบัญชีอย่างน้อยหนึ่งคนตรวจสอบ แล้วนำเสนอที่ประชุมใหญ่สามัญผู้ถือหุ้นอนุมัติงบการเงินภายใน 4 เดือน นับแต่วันปิดรอบปีบัญชี พร้อมทั้งยื่นงบการเงินต่อสำนักบริการข้อมูลธุรกิจกรมพัฒนาธุรกิจการค้า หรือที่สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัด ภายใน 1 เดือน นับตั้งแต่วันที่อนุมัติงบการเงิน ทั้งนี้รวมถึงบริษัทที่แม้ว่าจะยังมิได้ประกอบกิจการก็ตาม จะต้องส่งงบการเงินด้วย มิฉะนั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

2. จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น ณ วันที่ที่ประชุมใหญ่สามัญผู้ถือหุ้นและให้นำส่งต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร หรือที่สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดแล้วแต่กรณี ภายใน 14 วัน นับจากวันที่ประชุม มิฉะนั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

3. ต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญ ภายใน 6 เดือน นับแต่วันจดทะเบียน เป็นนิติบุคคล และจัดประชุมครั้งต่อไปอย่างน้อย 1 ครั้ง ทุกระยะเวลา 12 เดือน

4. ต้องจัดทำใบหุ้นมอบให้ผู้ถือหุ้นของบริษัท มิฉะนั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

5. ต้องจัดทำสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัท มิฉะนั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

การดำเนินการจัดตั้งบริษัทมหาชน

ในการจัดตั้งบริษัทมหาชนนั้น จะต้องดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ต้องมีผู้เริ่มก่อการตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป เข้าชื่อกันทำหนังสือบริคณห์สนธิขึ้น แล้วให้ผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทมหาชนทุกคนลงลายมือชื่อและนำไปขอจดทะเบียนต่อนายทะเบียน โดยหนังสือบริคณห์สนธิ ต้องมีรายการต่อไปนี้

1.1 ชื่อบริษัทมหาชน ซึ่งต้องมีคำว่า บริษัท นำหน้า และ จำกัด (มหาชน) ต่อท้ายหรือใช้อักษรย่อว่า บมจ. นำหน้า แทนคำว่า บริษัท และจำกัด (มหาชน) ก็ได้ แต่ในกรณีที่ใช้ชื่อเป็นอักษรภาษาต่างประเทศ จะใช้คำซึ่งมีความหมายว่าเป็น บริษัทมหาชนจำกัด ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงแทนก็ได้

ทั้งนี้ ชื่อบริษัทมหาชนต้องมีลักษณะตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ดังต่อไปนี้ (สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์, และคนอื่น ๆ, 2547, หน้า 136 – 138)

1.1.1 บริษัทมหาชนต้องไม่ใช่ชื่อดังต่อไปนี้ เป็นชื่อหรือส่วนหนึ่งของชื่อบริษัทมหาชนโดยมิได้รับพระบรมราชานุญาต หรือมิได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

1.1.1.1 พระนามของพระเจ้าแผ่นดิน พระมหากษัตริย์ หรือรัชทายาท หรือพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์ปัจจุบัน

1.1.1.2 ชื่อประเทศ กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการ ราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ หรือองค์การของรัฐ

1.1.1.3 ชื่อที่ความหมายแสดงว่า บริษัทมหาชนหรือกิจการของบริษัทมหาชนเป็นบริษัทมหาชนหรือกิจการที่รัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการ ราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐหรือองค์การของรัฐทั้งของประเทศไทยหรือต่างประเทศ รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศ เป็นเจ้าของหรือผู้ดำเนินกิจการ

1.1.2 บริษัทมหาชนต้องไม่ใช่ชื่อ คำ หรือข้อความที่มีลักษณะอย่างหนึ่ง
อย่างใดดังต่อไปนี้ เป็นชื่อหรือส่วนหนึ่งของชื่อบริษัทมหาชน

1.1.2.1 จัดต่อแนวนโยบายแห่งรัฐ หรือจัดต่อความสงบเรียบร้อย
หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

1.1.2.2 อาจก่อให้เกิดความสำคัญผิด หรือการหลอกลวงประชาชน
เกี่ยวกับความเป็นเจ้าของ ลักษณะ วัตถุประสงค์ หรือฐานะของกิจการ หรือในประการอื่น

1.1.3 ในกรณีที่ใช้ชื่อเป็นภาษาต่างประเทศ บริษัทมหาชนต้องเขียนชื่อ
ภาษาต่างประเทศนั้นเป็นภาษาอังกฤษ ให้มีการออกเสียงตรงกันหรือมีความหมายตรงกับชื่อ
ภาษาไทย โดยมีคำว่า public company limited ต่อท้ายชื่อ

1.1.4 ในกรณีที่บริษัทมหาชนประกอบกิจการธนาคาร บริษัทมหาชนจะ
ใช้คำว่า บริษัท นำหน้าชื่อก็ได้

1.2 ความประสงค์ของบริษัทมหาชนที่จะเสนอขายหุ้นต่อประชาชน

1.3 วัตถุประสงค์ของบริษัทมหาชน ซึ่งต้องระบุประเภทของธุรกิจโดยชัดแจ้ง

1.4 ทุนจดทะเบียนซึ่งต้องแสดงชนิด จำนวน และมูลค่าของหุ้น

1.5 ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ซึ่งต้องระบุว่าจะตั้งอยู่ ณ ที่ใดในราชอาณาจักร

1.6 ชื่อ วันเดือนปีเกิด สัญชาติ และที่อยู่ของผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทมหาชน และ
จำนวนหุ้นที่แต่ละคนจองไว้

2. เมื่อได้จดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิแล้ว ให้ผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทมหาชนหรือ
บริษัทมหาชนจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับการเสนอขายหุ้นต่อประชาชนที่ต้องจัดทำและส่งให้
หน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ โดยส่งให้นายทะเบียนหนึ่งชุด
ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ส่งให้แก่หน่วยงานดังกล่าวแก่นายทะเบียนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และ
เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนด

3. ดำเนินการประชุมตั้งบริษัทมหาชน โดยผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทมหาชนต้องเรียก
ประชุมจัดตั้งบริษัทมหาชนเมื่อมีการจองหุ้นครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ในหนังสือชี้ชวน หรือ
เอกสารเกี่ยวกับการเสนอขายหุ้นต่อประชาชน ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนหุ้นที่
กำหนดไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ โดยการเรียกประชุมดังกล่าวต้องกระทำภายใน 2 เดือนนับ
แต่วันที่มีการจองหุ้นครบตามจำนวนที่กำหนดไว้แต่ต้องไม่เกิน 6 เดือนนับแต่วันที่นายทะเบียน
รับจดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิ

4. เมื่อได้ประชุมตั้งบริษัทมหาชน และที่ประชุมได้เลือกตั้งกรรมการบริษัทมหาชน
แล้ว ผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทมหาชนต้องมอบกิจการและเอกสารทั้งปวงของบริษัทมหาชนแก่

คณะกรรมการภายใน 7 วันนับแต่วันที่เสร็จสิ้นการประชุมจัดตั้งบริษัทมหาชนให้กรรมการบริษัทมหาชนรับไปดำเนินการต่อไป ทั้งนี้จำนวนกรรมการ ต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน และกรรมการไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งต้องมีที่อยู่ในประเทศไทย

5. เมื่อได้รับมอบกิจการและเอกสารแล้ว ให้คณะกรรมการมีหนังสือแจ้งให้ผู้จองหุ้นชำระเงินค่าหุ้นเต็มจำนวนภายในเวลาที่กำหนดไว้ในหนังสือแจ้ง ซึ่งต้องไม่น้อยกว่า 40 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งพร้อมกับเรียกให้ผู้จองหุ้นที่ชำระค่าหุ้นด้วยทรัพย์สินอื่นที่มีใช้ตัวเงินโอนกรรมสิทธิทรัพย์สินนั้น หรือทำเอกสารหลักฐานการใช้สิทธิต่าง ๆ ให้แก่บริษัทมหาชนตามวิธีการและภายในเวลาที่กำหนดไว้ในหนังสือแจ้งนั้นซึ่งต้องไม่น้อยกว่า 1 เดือนนับแต่วันจดทะเบียนบริษัทมหาชน ในการรับชำระค่าหุ้นจะหักกลบลบหนี้กับผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทมหาชนไม่ได้

หากผู้จองหุ้นคนใดไม่สามารถชำระเงินค่าหุ้นหรือไม่โอนกรรมสิทธิทรัพย์สินให้แก่บริษัทมหาชน ให้คณะกรรมการมีหนังสือเตือนให้ชำระค่าหุ้นให้เสร็จสิ้น หรือดำเนินการโอนกรรมสิทธิทรัพย์สินหรือทำเอกสารหลักฐานการใช้สิทธิต่าง ๆ ให้แก่บริษัทมหาชนภายใน 14 วัน นับแต่วันที่หนังสือเตือนพร้อมกับแจ้งไปด้วยว่าถ้าไม่ดำเนินการตามวิธีการ และภายในกำหนดเวลาดังกล่าว คณะกรรมการจะนำหุ้นนั้นออกขายทอดตลาดต่อไป

6. เมื่อได้รับชำระเงินค่าหุ้นครบตามข้อ 3 แล้ว ให้คณะกรรมการดำเนินการจดทะเบียนเป็นบริษัทมหาชนภายใน 3 เดือน นับแต่วันประชุมจัดตั้งบริษัทมหาชน โดยแสดงดังต่อไปนี้

6.1 ทุนชำระแล้ว ซึ่งต้องระบุว่าเป็นเงินทั้งสิ้นเท่าใด

6.2 จำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมดโดยแยกออกเป็น

6.2.1 หุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิ (ถ้ามี) ที่ชำระค่าหุ้นเป็นตัวเงิน

6.2.2 หุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิ (ถ้ามี) ที่ชำระค่าหุ้นด้วยสินทรัพย์อื่น

นอกจากตัวเงิน และแสดงเกณฑ์ในการตีราคาทรัพย์สินด้วย

6.2.3 หุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิ (ถ้ามี) ที่ชำระค่าหุ้นด้วยทรัพย์สินอื่นหรือให้ใช้สิทธิในงานวรรณกรรม ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้าแบบหรือหุ้นจำลอง แผนผัง สูตร หรือกรรมวิธีลับใด ๆ หรือให้ข้อสนเทศเกี่ยวกับประสบการณ์ทางอุตสาหกรรม การพาณิชย์ หรือวิทยาศาสตร์ และแสดงรายการโดยสังเขปไว้ด้วย

6.3 ชื่อ วันเดือนปีเกิด สัญชาติ และที่อยู่ของกรรมการ

6.4 ชื่อและจำนวนกรรมการซึ่งมีอำนาจลงลายมือชื่อแทนบริษัทมหาชนและชื่อจำกัดอำนาจ (ถ้ามี) ตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับ

6.5 ที่ตั้งสำนักงานใหญ่และสำนักงานสาขา (ถ้ามี)

หน้าที่ของบริษัทมหาชนจำกัด

บริษัทมหาชนเป็นนิติบุคคลเช่นเดียวกับบริษัทจำกัด ซึ่งมีหน้าที่ดังนี้

1. บริษัทมหาชนต้องยื่นบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น วันประชุมสามัญประจำปีก่อนนายทะเบียนภายใน 1 เดือน นับแต่วันเสร็จสิ้นการประชุม
2. บริษัทมหาชนต้องจัดส่งรายงานประจำปี สำนักงการเงิน สำนักงงานการประชุมผู้ถือหุ้นเกี่ยวกับ อนุมัติงการเงิน การจัดสรรกำไร และการแบ่งเงินปันผลไปยังนายทะเบียนภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่ ที่ประชุมผู้ถือหุ้นอนุมัติงการเงินนั้นและต้องโฆษณาทางหนังสือพิมพ์อย่างน้อย 1 วัน
3. บริษัทมหาชนต้องจัดทำป้ายชื่อไว้หน้าสำนักงานแห่งใหญ่และสำนักงานสาขา
4. บริษัทมหาชนต้องแสดงชื่อ ที่ตั้งสำนักงาน และเลขทะเบียนไว้ในจดหมายประกาศใบแจ้งความ ใบส่งของและใบเสร็จรับเงิน
5. บริษัทมหาชนต้องจัดทำใบหุ้นมอบแก่ผู้ถือหุ้นภายใน 2 เดือน นับแต่วันที่ ได้รับจดทะเบียนเป็นบริษัทมหาชนจำกัด หรือนับแต่วันที่ ได้รับเงินค่าหุ้นครบและได้จดทะเบียนเพิ่มทุนแล้ว
6. บริษัทมหาชนต้องจัดทำทะเบียนผู้ถือหุ้น ทะเบียนกรรมการ รายงาน การประชุม คณะกรรมการ และรายงานการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทมหาชน เก็บไว้ ณ สำนักงานแห่งใหญ่ หรือเก็บไว้ที่บุคคลอื่นที่ได้แจ้งให้นายทะเบียนทราบแล้ว
7. บริษัทมหาชนต้องจัดทำและเก็บรักษา บัญชี งบดุล บัญชีกำไรขาดทุน รวมทั้งให้ผู้สอบบัญชี ตรวจสอบ และนำเสนอต่อที่ประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อพิจารณาอนุมัติ
8. บริษัทมหาชนต้องจัดส่งรายงานประจำปีของคณะกรรมการ งบดุล บัญชีกำไรขาดทุนที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบแล้ว ให้ผู้ถือหุ้นพร้อมหนังสือนัดประชุมสามัญประจำปี
9. บริษัทมหาชนต้องโฆษณาทางหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับเอกสารดังต่อไปนี้
  - 9.1 หนังสือนัดประชุมตั้งบริษัทมหาชน
  - 9.2 หนังสือนัดประชุมผู้ถือหุ้น
  - 9.3 การจ่ายเงินปันผล
  - 9.4 งบดุลที่ผู้ถือหุ้นอนุมัติ
  - 9.5 การเพิ่มทุนและลดทุน ภายหลังได้รับจดทะเบียนแล้ว

วิธีการจดทะเบียน

การจดทะเบียนบริษัทมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ในกรณีจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงชื่อบริษัท ให้ผู้เริ่มก่อการหรือกรรมการของบริษัทจะต้องขอตรวจและจองชื่อบริษัทเสียก่อนว่า ชื่อที่จะใช้นั้นจะซ้ำหรือคล้ายกับคนอื่นที่จดทะเบียนไว้ก่อนหรือไม่ เมื่อจองชื่อได้แล้วจะต้องขอจดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิ ภายใน 30 วัน
2. ชื่อกำขอและแบบพิมพ์จากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า หรือสำนักงานบริการจดทะเบียนธุรกิจทั้ง 7 แห่ง หรือสำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัด
3. จัดทำคำขอจดทะเบียนและเอกสารประกอบคำขอยื่นต่อนายทะเบียนเพื่อตรวจพิจารณา
4. ชำระค่าธรรมเนียมตามใบสั่งของเจ้าหน้าที่
5. ถ้าประสงค์จะได้หนังสือรับรองรายการในทะเบียนให้ยื่นคำขอและชำระค่าธรรมเนียมต่อเจ้าหน้าที่
6. รับใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนและหนังสือรับรองรายการในทะเบียนได้

สถานที่รับจดทะเบียน

สถานที่รับจดทะเบียนสามารถยื่นจดทะเบียนด้วยตนเองหรือทางอินเทอร์เน็ตได้ดังนี้

1. สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร สามารถยื่นจดทะเบียนได้ที่สำนักงานบริการจดทะเบียนธุรกิจ 1-7 และส่วนจดทะเบียนกลาง กรมพัฒนาธุรกิจการค้า ถนนนนทบุรี 1 จังหวัดนนทบุรี หรือทางอินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ www.dbd.go.th
2. สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในเขตภูมิภาค สามารถยื่นจดทะเบียนได้ที่สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดนั้นๆ ยกเว้น จังหวัดนนทบุรี สมุทรปราการ และปทุมธานี สามารถขอจดทะเบียนได้ทางอินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ www.dbd.go.th อีกทางหนึ่ง

ตารางที่ 5.1 สรุปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีบริษัท

	บริษัทจำกัด	บริษัทมหาชนจำกัด
ความหมาย	คือ บริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยแบ่งทุนเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน โดยผู้ถือหุ้นต่างรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ (มาตรา 1094)	คือ บริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยความประสงค์ที่จะเสนอขายหุ้นต่อประชาชนโดยผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ต้องชำระ และบริษัทดังกล่าวได้ระบุนิติบุคคลที่แน่นอนไว้หนังสือบริคณห์สนธิ
ผู้เริ่ม	จะต้องมีผู้เริ่มการการจำนวนตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป ทุกคนจะต้องลงชื่อชื่อหุ้นอย่างน้อยคนละ 1 หุ้น (มาตรา 1096)	จะต้องมีผู้เริ่มจัดตั้งไม่น้อยกว่า 15 คน และต้องจองซื้อหุ้นของบริษัทและหุ้นที่จองต้องเป็นหุ้นที่ชำระค่าหุ้นด้วยเงินรวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของทุนจดทะเบียน (มาตรา 17)
ลักษณะของหุ้น	<ol style="list-style-type: none"> 1. มูลค่าหุ้นแต่ละหุ้นจะต้องเท่ากัน (มาตรา 1096) 2. มูลค่าหุ้นจะต่ำกว่า 5 บาทไม่ได้ (มาตรา 1117) 3. หุ้นแบ่งแยกไม่ได้ (มาตรา 1118) 4. การชำระค่าหุ้นต้องใช้เป็นเงินจนเต็มค่าหุ้น (มาตรา 1119) 5. หุ้นสามารถโอนกันได้ (มาตรา 1129 วรรคแรก) 	ทำนองเดียวกัน ยกเว้น มูลค่าหุ้นจะมีมูลค่าเท่าใดก็ได้แต่ต้องมีมูลค่า (แก้ไขตามมาตรา 50)
การออกหุ้น	บริษัทจะออกหุ้นให้มีราคาต่ำกว่ามูลค่าของหุ้นที่ตั้งไว้ไม่ได้แต่สามารถออกให้มีมูลค่าสูงกว่าที่ตั้งไว้ได้ถ้าหากว่าหนังสือบริคณห์สนธิให้อำนาจไว้ (มาตรา 1105 วรรคแรกและวรรคสอง)	บริษัทที่ดำเนินการมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี ถ้ามีผลขาดทุนจะเสนอขายหุ้นต่ำกว่ามูลค่าหุ้นก็ได้แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นกำหนดอัตราส่วนลดไว้แน่นอนและระบุไว้ในหนังสือชี้ชวนด้วย

ตารางที่ 5.1 สรุปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีบริษัท (ต่อ)

	บริษัทจำกัด	บริษัทมหาชนจำกัด
การเรียกให้ชำระค่าหุ้น	การเรียกให้ชำระค่าหุ้นครั้งแรกจะต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 หากมีการออกหุ้นในราคาที่สูงกว่ามูลค่าที่กำหนด ในส่วนที่ล้ำมูลค่าจะต้องส่งใช้พร้อมกับการส่งใช้เงินคราวแรก (มาตรา 1110 วรรคสอง)	การเรียกให้ชำระค่าหุ้น ให้ชำระค่าหุ้นเต็มจำนวน ภายในเวลาที่กำหนด (มาตรา 37)
ผลของการผิดนัดไม่ชำระค่าหุ้น	<p>1. ถ้าผู้ถือหุ้นชำระค่าหุ้นช้ากว่าเวลาที่กำหนดให้ชำระ ผู้ถือหุ้นจะต้องเสียดอกเบี้ยนับแต่วันที่กำหนดให้ส่งเงินค่าหุ้นจนถึงวันที่ส่งเงินค่าหุ้นเสร็จเรียบร้อย อัตราดอกเบี้ยเป็นไปตามข้อบังคับของบริษัท หากไม่ได้ระบุไว้ให้ถืออัตราดอกเบี้ยตามที่กฎหมายกำหนด คือ 7.5% ต่อปี (มาตรา 1122)</p> <p>2. ถ้าผู้ถือหุ้นคนใดละเลยไม่ชำระค่าหุ้นตามวันที่กำหนด กรรมการบริษัทได้ส่งจดหมายลงทะเบียลงไปรษณีย์เป็นครั้งที่สอง และมีข้อความถึงการริบหุ้นด้วย หากผู้ถือหุ้นยังละเลยไม่ชำระเงินค่าหุ้นอยู่อีกกรรมการบริษัทจะบอกริบหุ้นเมื่อใดก็ได้ (มาตรา 1123 และมาตรา 1124)</p>	หากผู้จองหุ้นไม่ชำระค่าหุ้น กรรมการบริษัทก็จะดำเนินการนำหุ้นของผู้นั้นออกขายทอดตลาดขึ้นตอนที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 38)

ตารางที่ 5.1 สรุปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีบริษัท (ต่อ)

	บริษัทจำกัด	บริษัทมหาชนจำกัด
การริบหุ้น	<p>หลังจากริบหุ้นไปผู้ถือหุ้นค้างชำระค่าหุ้นแล้วกรรมการบริษัทจะต้องเอาหุ้นที่ริบออกขายทอดตลาดโดยไม่ชักช้า เมื่อขายทอดตลาดได้เงินเท่าใดก็ให้หักใช้ค่าหุ้นที่ค้างรวมทั้งดอกเบี้ยหากยังมีเงินเหลืออยู่ก็ต้องคืนให้ผู้ถือหุ้น</p> <p>ถ้าบริษัทริบหุ้นออกขายทอดตลาดได้เงินมาไม่พอกับค่าหุ้นที่ค้างชำระและดอกเบี้ย ผู้ถือหุ้นที่ถูกริบต้องรับผิดชอบ (มาตรา 1125)</p>	ทำนองเดียวกัน
การถือหุ้นของตนเอง	กฎหมายห้ามบริษัทจำกัดเป็นเจ้าของหุ้นของตนเองหรือรับจำนำหุ้นของตน (มาตรา 1143)	บริษัทอาจซื้อหุ้นคืนได้ (แก้ไขตามมาตรา 66/1)
ความหมายของเงินปันผล	เงินปันผล คือ เงินจากผลกำไรที่บริษัทจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นโดยคิดตามส่วนจำนวนซึ่งผู้ถือหุ้นได้ส่งใช้แล้วในหุ้นหนึ่ง ๆ (มาตรา 1200)	ทำนองเดียวกัน
หลักเกณฑ์ในการจ่ายเงินปันผลให้ผู้ถือหุ้น	<ol style="list-style-type: none"> ห้ามมิให้จ่ายเงินปันผลโดยมิได้รับอนุญาตที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น (มาตรา 1201 วรรคแรก) ห้ามมิให้จ่ายเงินปันผลจากเงินประเภทอื่นนอกจากกำไร (มาตรา 1201 วรรคสาม) ห้ามมิให้จ่ายเงินปันผลจนกว่าบริษัทจะขาดทุน ถ้าบริษัทเคยขาดทุนมาในปีก่อน ๆ บริษัทต้อง 	<ol style="list-style-type: none"> การจ่ายเงินปันผลต้องได้รับอนุญาตจากที่ประชุมผู้ถือหุ้น จ่ายจากเงินประเภทอื่นนอกจากเงินกำไรไม่ได้ ถ้าบริษัทมียอดขายทุนสะสม ห้ามมิให้จ่ายเงินปันผล เงินปันผลให้แบ่งตามจำนวนหุ้นหุ้นละเท่าๆ กันเว้นแต่จะมีข้อบังคับกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในเรื่องหุ้น

ตารางที่ 5.1 สรุปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีบริษัท (ต่อ)

	บริษัทจำกัด	บริษัทมหาชนจำกัด
หลักเกณฑ์ในการจ่ายเงินปันผลให้ผู้ถือหุ้น	<p>นำกำไรในปีปัจจุบันไปชดใช้ส่วนที่ขาดทุนเสียก่อนจนกว่าจะขาดทุนจึงจะจ่ายเงินปันผลได้ (มาตรา 1201 วรรคสาม)</p> <p>4. ต้องจัดสรรกำไรไว้เป็นทุนสำรองก่อนจ่ายเงินปันผลทุกครั้งที่แจกเงินปันผล บริษัทต้องจัดสรรกำไรไว้เป็นทุนสำรองอย่างน้อยร้อยละห้าของจำนวนผลกำไรซึ่งบริษัททำมาหาได้จนกว่าทุนสำรองจะมีจำนวนถึงร้อยละสิบของจำนวนทุนของบริษัทหรือมากกว่านั้นหากมีข้อบังคับของบริษัทที่กำหนดไว้มากกว่า (มาตรา 1202)</p>	<p>บุริมสิทธิ โดยการจ่ายเงินปันผลต้องได้รับอนุมัติจากที่ประชุมผู้ถือหุ้น</p> <p>5. บริษัทต้องจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีส่วนหนึ่งไว้เป็นทุนสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละห้าของกำไรสุทธิประจำปีหักด้วยยอดเงินขาดทุนสะสมยกมา (ถ้ามี) จนกว่าทุนสำรองนี้จะมีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของทุนของทุนจดทะเบียนเว้นแต่บริษัทจะมีข้อบังคับหรือกฎหมายอันกำหนดให้ต้องมีทุนสำรองมากกว่านั้น</p> <p>6. บริษัทอาจจะจ่ายเงินปันผลทั้งหมดหรือบางส่วนโดยออกเป็นหุ้นสามัญใหม่ให้แก่ผู้ถือหุ้น โดยได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นก็ได้</p>
การเพิ่มทุนของบริษัท	<p>บริษัทจำกัดอาจเพิ่มทุนของบริษัทขึ้นได้ด้วยการออกหุ้นใหม่โดยมติพิเศษของที่ประชุมผู้ถือหุ้น การออกหุ้นใหม่ต้องออกให้มีมูลค่าหุ้นเท่าเดิม (มาตรา 1220)</p>	<p>ทำนองเดียวกัน</p>
หลักเกณฑ์การเสนอขายหุ้นที่ออกใหม่	<p>1. ต้องเสนอขายให้แก่ผู้ถือหุ้นทั้งหลายตามส่วนที่ถืออยู่ก่อน (มาตรา 1222 วรรคแรก)</p> <p>2. ถ้าพ้นกำหนดวันที่กำหนดแล้วหรือผู้ถือหุ้นแจ้งมาว่าไม่รับซื้อกรรมการบริษัทจึงมีสิทธิเอาหุ้นนั้นขายให้แก่ผู้ถือหุ้นคนอื่นหรือจะรับ</p>	<p>เสนอขายหุ้นทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้โดยจะเสนอขายให้แก่ผู้ถือหุ้นตามส่วนจำนวนที่ผู้ถือหุ้นแต่ละคนถืออยู่ก่อนแล้ว หรือจะเสนอขายต่อประชาชนหรือบุคคลอื่นไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้</p>

ตารางที่ 5.1 สรุปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีบริษัท (ต่อ)

	บริษัทจำกัด	บริษัทมหาชนจำกัด
หลักเกณฑ์การเสนอขายหุ้นที่ออกใหม่	ชื่อไว้เองก็ได้ (มาตรา 1222 วรรคสาม)	
การลดทุนของบริษัท	บริษัทสามารถลดทุนของตนเองลงได้แต่จะลดลงไปให้เหลือต่ำกว่าร้อยละ 25 ของทุนที่ได้จดทะเบียนไว้ไม่ได้ (มาตรา 1225)	ในกรณีที่บริษัทมีขาดทุนสะสมและได้มีการชดเชยผลขาดทุนสะสมจากกำไรสะสมที่มีได้จัดสรรทุนสำรองตามกฎหมายและส่วนเกินมูลค่าหุ้นแล้วก็ยังมีขาดทุนสะสมอยู่ บริษัทสามารถลดทุนลงไปเกินกว่าหนึ่งในสี่ของทุนได้ (แก้ไขตามมาตรา 119 และมาตรา 139)
วิธีการลดทุนของบริษัท	1. ลดมูลค่าหุ้นให้ต่ำลง แต่จะลดลงทำให้ทุนจดทะเบียนทั้งหมดของบริษัทเหลือต่ำกว่าร้อยละ 25 ไม่ได้ และบริษัทจะลดมูลค่าหุ้นให้เหลือต่ำกว่า 5 บาทก็ไม่ได้ 2. ลดจำนวนหุ้นให้น้อยลง (มาตรา 1224)	1. ลดมูลค่าหุ้น 2. ลดจำนวนหุ้น เป็นจำนวนเท่าใดและวิธีการใดจะกระทำได้เมื่อที่ประชุมผู้ถือหุ้นลงมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนเสียงทั้งหมดของผู้ถือหุ้นที่มาประชุมและมีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

ที่มา (นุชจรี พิเชฐกุล, 2547, หน้า 309 - 311)

เงินทุนของบริษัท

เงินทุนของบริษัทสามารถจำแนกได้หลายลักษณะดังนี้

1. **เงินทุนจดทะเบียน** (authorized capital) หมายถึง มูลค่าของหุ้นทั้งหมดที่ได้จดทะเบียนระบุไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ คำนวณได้ดังนี้

$$\text{เงินทุนจดทะเบียน} = \text{จำนวนหุ้นที่จดทะเบียน} \times \text{ราคาตามมูลค่าหุ้น}$$

2. **เงินทุนตามกฎหมาย** (legal capital) หมายถึง มูลค่าของหุ้นที่นำออกจำหน่ายและเรียกเก็บเงินครบแล้วหรือได้ออกใบหุ้นไปแล้ว รวมกับมูลค่าหุ้นที่ให้อ่อง คำนวณได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{เงินทุนตามกฎหมาย} &= (\text{จำนวนหุ้นที่ออกจำหน่ายแล้ว} + \text{จำนวนหุ้นที่ให้อ่อง}) \\ &\quad \times \text{ราคาตามมูลค่าหุ้น} \end{aligned}$$

3. **เงินทุนที่นำมาลง** (paid – in capital) หมายถึง มูลค่าของหุ้นที่ออกจำหน่ายแล้ว ซึ่งเท่ากับเงินทุนตามกฎหมาย รวมด้วยส่วนเกินมูลค่าหุ้น หรือหักด้วยส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้น คำนวณได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{เงินทุนที่นำมาลง} &= \text{เงินทุนตามกฎหมาย} + \text{ส่วนเกินมูลค่าหุ้น} \text{ หรือ} \\ &\quad - \text{ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้น} \end{aligned}$$

4. **เงินทุนที่ออกและเรียกชำระแล้ว** (issued capital) หมายถึง มูลค่าของหุ้นที่ออกจำหน่ายเรียกเก็บเงินครบแล้ว และออกใบหุ้นให้ คำนวณได้ดังนี้

$$\text{เงินทุนที่ออกและเรียกชำระแล้ว} = \text{จำนวนหุ้นที่ออกจำหน่ายแล้ว} \times \text{ราคาตามมูลค่าหุ้น}$$

ตัวอย่างที่ 5.1 บริษัท ก้ามใหญ่ จำกัด จดทะเบียนหุ้นสามัญ จำนวน 1,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท นำออกจำหน่ายในราคาหุ้นละ 12 บาท เรียกเก็บเงินครบแล้วจำนวน 800 หุ้น ที่เหลือมีผู้จองซื้อหุ้นครบแล้ว ให้คำนวณหาเงินทุนของบริษัท

$$\begin{aligned} \text{เงินทุนจดทะเบียน} &= \text{จำนวนหุ้นที่จดทะเบียน} \times \text{ราคาตามมูลค่าหุ้น} \\ &= 1,000 \times 10 \\ &= 10,000 \text{ บาท} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{เงินทุนตามกฎหมาย} &= (\text{จำนวนหุ้นที่ออกจำหน่ายแล้ว} + \text{จำนวนหุ้นที่ให้อ่อง}) \\ &\quad \times \text{ราคาตามมูลค่าหุ้น} \\ &= (800 + 200) \times 10 \\ &= 10,000 \text{ บาท} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{เงินทุนที่นำมาลง} &= \text{เงินทุนตามกฎหมาย} + \text{ส่วนเกินมูลค่าหุ้น} \\
 &= 10,000 + (1,000 \times 20) \\
 &= 12,000 \text{ บาท} \\
 \text{เงินทุนที่ออกและเรียกชำระแล้ว} &= \text{จำนวนหุ้นที่ออกจำหน่ายแล้ว} \times \text{ราคาตามมูลค่าหุ้น} \\
 &= 800 \times 10 \\
 &= 8,000 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท จะถูกแบ่งออกเป็นหุ้น หุ้นละเท่า ๆ กัน ทั้งนี้ส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นสิทธิส่วนได้เสียในสินทรัพย์ที่เหลือหลังจากการจ่ายชำระหนี้แล้ว เรียกว่า สิทธิพิเศษ ซึ่งการแสดงรายการในส่วนของผู้ถือหุ้นระหว่างบริษัทจำกัด กับบริษัทมหาชนจำกัดมีดังนี้

ตารางที่ 5.2 เปรียบเทียบส่วนของเจ้าของระหว่างบริษัทจำกัดกับบริษัทมหาชนจำกัด

บริษัทจำกัด			บริษัทมหาชนจำกัด		
ทุนเรือนหุ้น			ทุนเรือนหุ้น		
ทุนจดทะเบียน			ทุนจดทะเบียน		
หุ้นบุริมสิทธิ	XXX		หุ้นบุริมสิทธิ	XXX	
หุ้นสามัญ	<u>XXX</u>	<u>XXX</u>	หุ้นสามัญ	<u>XXX</u>	<u>XXX</u>
ทุนที่ออกและชำระแล้ว			ทุนที่ออกและชำระแล้ว		
หุ้นบุริมสิทธิ	XXX		หุ้นบุริมสิทธิ	XXX	
หุ้นสามัญ	<u>XXX</u>	XXX	หุ้นสามัญ	<u>XXX</u>	XXX
ส่วนเกิน(ต่ำกว่า)ทุน			ส่วนเกิน(ต่ำกว่า)ทุน		
ส่วนเกินมูลค่าหุ้น			ส่วนเกินมูลค่าหุ้น		
บุริมสิทธิ	XXX		บุริมสิทธิ	XXX	
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	XXX		ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	XXX	
ส่วนเกินทุนอื่น	XXX		ส่วนเกินทุนอื่น	XXX	
ส่วนต่ำกว่าทุนอื่น	<u>XXX</u>	XXX	ส่วนต่ำกว่าทุนอื่น	<u>XXX</u>	XXX
กำไรสะสม			กำไรสะสม		
จัดสรรแล้ว			จัดสรรแล้ว		
สำรองตามกฎหมาย	XXX		สำรองตามกฎหมาย	XXX	
สำรองอื่น	<u>XXX</u>	XXX	สำรองอื่น	<u>XXX</u>	XXX
ยังไม่ได้จัดสรร		<u>XXX</u>	ยังไม่ได้จัดสรร		<u>XXX</u>
รวมส่วนของถือหุ้น		<u>XXX</u>	รวมส่วนของถือหุ้น		<u>XXX</u>

ทีมา (นุชจรี พิษณุกุล, 2547, หน้า 314)

ชนิดของหุ้นทุน

หุ้นทุนของบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจแบ่งตามชนิดของใบหุ้นได้เป็น ใบหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือ และใบหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อผู้ถือ โดยหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือจะระบุชื่อผู้ถือหุ้นอยู่บนใบหุ้น ซึ่งจะออกให้กับผู้ถือถึงแม้ว่าบริษัทจะยังรับชำระเงินไม่ครบ การโอนเปลี่ยนมือจะต้องแจ้งให้บริษัททราบเพื่อทำการเปลี่ยนแปลงชื่อผู้ถือหุ้นในทะเบียนผู้ถือหุ้น พร้อมออกใบหุ้นใหม่ ส่วนใบหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อผู้ถือ จะเป็นใบหุ้นที่ไม่ระบุชื่อผู้ถือหุ้นไว้ การโอนเปลี่ยนมือจะทำได้โดยการส่งมอบ โดยทั่วไปการแบ่งหุ้นทุนจะแบ่งตามการจดทะเบียน ดังนี้

1. หุ้นสามัญ (common stock) เป็นหุ้นที่ทุกบริษัทต้องจดทะเบียน ผู้ถือหุ้นสามัญเป็นผู้มีความเสี่ยงต่อผลกำไรหรือขาดทุนอันเนื่องมาจากความไม่แน่นอนในการดำเนินธุรกิจ มีสิทธิในการเลือกกรรมการบริหารบริษัท สิทธิในการลงคะแนนเสียงในที่ประชุม โดย 1 หุ้นเท่ากับ 1 เสียง

2. หุ้นบุริมสิทธิ (preferred stock) หุ้นบุริมสิทธิเป็นหุ้นที่อาจมีหรือไม่มีก็ได้ ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะมีสิทธิเหนือหุ้นสามัญในเรื่องการรับเงินปันผล และการได้รับคืนทุนก่อนผู้ถือหุ้นสามัญ แต่อาจไม่ได้รับสิทธิในการออกเสียง ซึ่งหุ้นบุริมสิทธิจำแนกได้หลายลักษณะดังนี้

2.1 หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมเงินปันผล (non – cumulative preferred stock) หุ้นบุริมสิทธิชนิดนี้จะมีสิทธิได้รับเงินปันผลเฉพาะปีที่มีการประกาศจ่ายเงินปันผลปีเดียวเท่านั้น ปี เช่น ปี 25x1 บริษัทไม่มีการประกาศจ่ายเงินปันผล แต่ในปี 25x2 บริษัทดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จสามารถจ่ายปันผลให้กับผู้ถือหุ้นได้ ดังนั้นผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิชนิดนี้จึงมีสิทธิได้รับเงินปันผลเพียงปีเดียวเท่านั้น คือ ปี 25x2 เป็นต้น

2.2 หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมเงินปันผล (cumulative preferred stock) หุ้นบุริมสิทธิชนิดนี้เป็นหุ้นบุริมสิทธิที่มีสิทธิได้รับเงินปันผลของปีที่ไม่ได้มีการประกาศจ่ายเงินปันผล ซึ่งอาจได้รับเงินปันผลมากกว่า 1 ปี เช่น ปี 25x1 บริษัทไม่มีการประกาศจ่ายเงินปันผล แต่ในปี 25x2 บริษัทดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จสามารถจ่ายปันผลให้กับผู้ถือหุ้นได้ ดังนั้นผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิชนิดนี้จะได้รับเงินปันผลของ ปี 25x1 รวมกับ ปี 25x2 เป็นต้น

2.3 หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่ร่วมรับเงินปันผล (non – participating preferred stock) หุ้นบุริมสิทธิชนิดนี้จะได้รับเงินปันผลตามอัตราที่กำหนด หรือจำนวนที่กำหนดไว้เท่านั้น หากเงินปันผลยังมีเหลืออยู่ภายหลังจากเงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิแล้วจะเป็นของผู้ถือหุ้นสามัญทั้งหมด

2.4 หุ้นบุริมสิทธิชนิดร่วมรับเงินปันผล (participating preferred stock) หุ้นบุริมสิทธิชนิดนี้จะได้รับเงินปันผลตามอัตรา หรือจำนวนที่กำหนดแล้ว 1 ครั้ง และยังมีเงินปันผลเหลืออยู่ให้จ่ายปันผลให้กับหุ้นสามัญก่อน 1 ครั้ง ส่วนที่เหลือหลังหักเงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิ และหุ้นสามัญรอบแรกแล้ว และยังมีเงินปันผลเหลืออีกจึงทำการแบ่งให้กับหุ้นบุริมสิทธิ และหุ้นสามัญอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้การจัดสรรเงินปันผลในครั้งหลังนี้หุ้นบุริมสิทธิอาจร่วมรับเต็มที่ หรือร่วมรับเพียงบางส่วน ซึ่งหากร่วมรับเต็มที่ จะร่วมรับตามมูลค่าหุ้นของหุ้นบุริมสิทธิ สำหรับการร่วมรับเพียงบางส่วนจะร่วมรับตามอัตราที่กำหนดและร่วมรับเฉพาะส่วนที่ขาดไปเท่านั้น

2.5 หุ้นบุริมสิทธิชนิดแปลงสภาพได้ (convertible preferred stock) หุ้นบุริมสิทธิชนิดนี้จะต้องกำหนดตั้งแต่การออกหุ้นว่าเป็นหุ้นบุริมสิทธิชนิดแปลงสภาพเป็นหลักทรัพย์ชนิดอื่นได้ โดยทั่วไปมักจะแปลงเป็นหุ้นสามัญ

2.6 หุ้นบุริมสิทธิชนิดเรียกไถ่คืนได้ (redeemable preferred stock) หุ้นบุริมสิทธิชนิดนี้จะสามารถเรียกมาไถ่คืนได้ตามเงื่อนไข และระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งโดยทั่วไปหุ้นบุริมสิทธิไม่มีกำหนดระยะเวลาไถ่คืน

การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการจำหน่ายหุ้น

การออกหุ้นอาจจำแนกได้เป็นหุ้นที่ไม่มีมูลค่า และหุ้นที่มีมูลค่า โดยหุ้นที่ไม่มีมูลค่า เป็นหุ้นที่ไม่ระบุราคาของหุ้นไว้ในใบหุ้น หรืออาจมีราคาที่กำหนดไว้ (stated value) แทนราคาตามมูลค่า (par value) เมื่อจำหน่ายหุ้นได้เมื่อใดจึงจะบันทึกบัญชีด้วยราคาที่จำหน่าย แต่ในประเทศไทยกำหนดให้ออกหุ้นที่มีมูลค่าได้เพียงประเภทเดียวโดยกำหนดมูลค่าหุ้นไว้ในใบหุ้น นอกจากนี้การเก็บเงินค่าหุ้นอาจเก็บเงินครั้งเดียวหรืออาจให้จองหุ้นก่อนจึงเรียกเก็บเงินก็ได้ ซึ่งในบทนี้จะขออธิบายเฉพาะหุ้นที่มีมูลค่าตามกฎหมายไทยเท่านั้น ดังนี้

1. การจำหน่ายหุ้นเป็นเงินสด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1 การเรียกเก็บเงินค่าหุ้นจะต้องเรียกเก็บเงินครั้งเดียว และในมาตรา 1105 ได้กำหนดให้บริษัทขายหุ้นในราคาต่ำกว่ามูลค่าหุ้นไม่ได้ แต่ถ้าเป็นบริษัทมหาชนดำเนินธุรกิจมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี และประสบผลขาดทุนสามารถขายหุ้นในราคาต่ำกว่ามูลค่าหุ้นได้ นอกจากนี้การจำหน่ายหุ้นเป็นเงินสดจะสามารถจำหน่ายหุ้นในราคาเท่ากับราคาตามมูลค่าหุ้น ราคาสูงกว่ามูลค่าหุ้น (at premium) หรือราคาต่ำกว่ามูลค่าหุ้น (at discount) ก็ได้ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 5.2 วันที่ 1 เมษายน 25x1 บริษัท สดทะเล จำกัด จดทะเบียนหุ้นสามัญจำนวน 10,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100บาท และหุ้นบุริมสิทธิจำนวน 8,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท ต่อมาได้มีการจำหน่ายหุ้นออกไปดังนี้

25x1

- เม.ย. 7 จำหน่ายหุ้นสามัญ จำนวน 4,000 หุ้น ในราคาหุ้นละ 100 บาท
 10 จำหน่ายหุ้นบุริมสิทธิ จำนวน 8,000 หุ้น ในราคาหุ้นละ 90 บาท
 12 จำหน่ายหุ้นสามัญ จำนวน 6,000 หุ้น ในราคาหุ้นละ 120 บาท

การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x1 เม.ย.	1 บันทึกรายการ : จดทะเบียนหุ้นสามัญ จำนวน 10,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท และหุ้นบุริมสิทธิจำนวน 8,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท			
	7 เงินสด (4,000 x 100) ทุนหุ้นสามัญ (4,000 x 100) ขายหุ้นสามัญในราคาตามมูลค่าหุ้น		400,000 -	400,000 -
	10 เงินสด (8,000 x 90) ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นบุริมสิทธิ (8,000 x 10) ทุนหุ้นบุริมสิทธิ (8,000 x 100) ขายหุ้นบุริมสิทธิในราคาต่ำกว่ามูลค่าหุ้น		720,000 - 80,000 -	800,000 -
	12 เงินสด (6,000 x 120) ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ (6,000 x 20) ทุนหุ้นสามัญ (6,000 x 100) ขายหุ้นสามัญในราคาสูงกว่ามูลค่าหุ้น		720,000 -	120,000 - 600,000 -

จากตัวอย่างที่ 5.2 การลงบันทึกรายการในวันจดทะเบียนหุ้นจะบันทึกโดยการบันทึกเป็นความทรงจำไว้ เนื่องจากในวันจดทะเบียนหุ้นยังไม่มีรายการที่กระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์ หนี้สิน หรือส่วนของผู้ถือหุ้น ในกรณีจำหน่ายหุ้นจะบันทึกบัญชีหุ้นสามัญ หรือหุ้นบุริมสิทธิด้วยราคาตามมูลค่าหุ้นเสมอ ส่วนผลต่างที่เกิดจากการจำหน่ายหุ้นในราคาสูงกว่าราคาตามมูลค่าหุ้น เรียกว่า ส่วนเกินมูลค่าหุ้นหุ้น ซึ่งควรระบุว่าเป็นของหุ้นชนิดใด และมียอดคงเหลือด้านเดบิต ส่วนผลต่างที่เกิดจากการจำหน่ายหุ้นในราคาต่ำกว่าราคาตามบัญชี เรียกว่า ส่วนต่ำกว่าราคาตามมูลค่าหุ้น ซึ่งควรระบุว่าเป็นของหุ้นชนิดใด และมียอดคงเหลือด้านเครดิต ซึ่งจากการบันทึกบัญชีสามารถนำมาจัดทำบัญชีเฉพาะส่วนของผู้ถือหุ้นได้ดังนี้

บริษัท สุดทะเล จำกัด
งบดุล (เฉพาะส่วนของผู้ถือหุ้น)
ณ วันที่ 30 เมษายน 25x1

(หน่วย:บาท)

ทุนเรือนหุ้น

ทุนจดทะเบียน

หุ้นบุริมสิทธิ	800,000	
หุ้นสามัญ	<u>1,000,000</u>	<u>1,800,000</u>

ทุนที่ออกและชำระแล้ว

หุ้นบุริมสิทธิ	800,000	
หุ้นสามัญ	<u>1,000,000</u>	1,800,000

ส่วนเกิน(ต่ำกว่า)มูลค่าหุ้น

ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นบุริมสิทธิ	(80,000)	
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นหุ้นสามัญ	<u>120,000</u>	<u>40,000</u>

รวมส่วนของผู้ถือหุ้น		<u>1,840,000</u>
----------------------	--	------------------

2. การจำหน่ายหุ้นโดยให้จอง เป็นการนำหุ้นที่จดทะเบียนไว้ออกจำหน่ายโดยการให้จองอาจเกิดจากบริษัทมีความต้องการที่จะเสนอขายหุ้นให้กับประชาชนทั่วไปได้ใช้สิทธิโดยเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นวิธีที่บริษัทมหาชนใช้กันเนื่องจากมีผู้ต้องการซื้อหุ้นเป็นจำนวนมากจึงเปิดให้มีการจองหุ้นโดยกำหนดระยะเวลาในการจองไว้อย่างชัดเจน การจองหุ้นหากมีผู้ประสงค์ซื้อหุ้นจองหุ้นมากกว่าจำนวนหุ้นที่จดทะเบียนไว้ก็อาจใช้วิธีสุ่มเลือก หรืออาจใช้วิธีจัดลำดับเรียงว่าใครสั่งจองก่อนได้ก่อนก็ได้ ทั้งนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดให้ผู้ซื้อหุ้นต้องจ่ายชำระค่าหุ้นทั้งหมดในคราวเดียวจะแยกจ่ายชำระเป็นงวด ๆ ไม่ได้ แต่ในบริษัทจำกัดมิได้มีการระบุไว้ ดังนั้นในวันที่จองซื้อหุ้นอาจลงบันทึกบัญชีได้ในหลายลักษณะดังนี้

2.1 ณ วันที่จองหุ้นบริษัทไม่เรียกชำระเงิน กล่าวคือในวันที่จองซื้อหุ้นผู้จองซื้อหุ้นไม่ต้องจ่ายชำระค่าหุ้นใด ๆ ทั้งสิ้น แต่บริษัทจะมีการกำหนดเงื่อนไขในการชำระเงินไว้หากผู้จองซื้อหุ้นได้รับเลือกให้เป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทในกรณีที่ผู้จองซื้อหุ้นมากกว่าจำนวนหุ้นที่จดทะเบียนไว้ ทั้งนี้โดยการรับชำระค่าหุ้นครั้งแรกต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของราคาตามมูลค่าหุ้นรวมกับส่วนเกินมูลค่าหุ้นหุ้น หรือหักด้วยส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นทั้งหมดในครั้งแรก และเมื่อบริษัทยังไม่ได้รับชำระค่าหุ้นครบตามมูลค่าที่ขายจึงยังไม่ออกใบหุ้นให้กับผู้จองซื้อหุ้น ดังนั้นในการจองหุ้นจึงตั้งผู้ซื้อหุ้นไว้เป็นลูกหนี้ และบันทึกทุนหุ้นให้จองโดยระบุชนิดของหุ้น

ตัวอย่างที่ 5.3 ต่อไปนี้เป็นรายการเกี่ยวกับการจดทะเบียนและจำหน่ายหุ้นของบริษัท สุขใจ จำกัด 25x1

- ม.ค. 2 จดทะเบียนหุ้นสามัญจำนวน 100,000 หุ้น ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 10 บาท และหุ้นบุริมสิทธิจำนวน 50,000 หุ้น ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 100 บาท
- 5 เปิดให้จองซื้อหุ้นสามัญ ในราคาหุ้นละ 15 บาท และหุ้นบุริมสิทธิ ในราคาหุ้นละ 98 บาท โดยยังไม่รับชำระค่าหุ้น ซึ่งมีผู้จองมาครบตามจำนวน
- 10 รับชำระค่าหุ้นงวดแรก ทั้งหุ้นสามัญ และหุ้นบุริมสิทธิ 30% ของราคาตามมูลค่าหุ้น
- 15 รับชำระค่าหุ้นที่เหลือทั้งหมด พร้อมทั้งออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นสามัญและผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ

การคำนวณ การเรียกชำระเงินค่าหุ้นสามัญ

$$\begin{aligned}\text{เรียกชำระเงินงวดแรก 30\%} &= 30\% \text{ ของราคาตามมูลค่าหุ้น} + \text{ส่วนเกินมูลค่าหุ้นหุ้น} \\ &= (30\% \times 10) + 5 \\ &= 8 \text{ บาทต่อหุ้น}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{เรียกชำระเงินค่าหุ้นที่เหลืออีก 70\%} &= 70\% \text{ ของราคาตามมูลค่าหุ้น} \\
 &= (70\% \times 10) \\
 &= 7 \text{ บาทต่อหุ้น}
 \end{aligned}$$

การคำนวณ การเรียกชำระเงินค่าหุ้นบุริมสิทธิ

$$\begin{aligned}
 \text{เรียกชำระเงินงวดแรก 30\%} &= 30\% \text{ ของราคาตามมูลค่าหุ้น - ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้น} \\
 &= (30\% \times 100) - 2 \\
 &= 28 \text{ บาทต่อหุ้น}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{เรียกชำระเงินค่าหุ้นที่เหลืออีก 70\%} &= 70\% \text{ ของราคาตามมูลค่าหุ้น} \\
 &= (70\% \times 100) \\
 &= 70 \text{ บาทต่อหุ้น}
 \end{aligned}$$

การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x1 ม.ค.	2	บันทึกความทรงจำ : จัดทะเบียนหุ้นสามัญ จำนวน 100,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท และหุ้นบุริมสิทธิจำนวน 50,000 หุ้น ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 100 บาท		
	5	ลูกหนี้ค่าของหุ้นสามัญ (100,000 x 15) ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ (ผลต่าง) ทุนหุ้นสามัญให้จอง (100,000 x 10) ขายหุ้นสามัญในราคาตามมูลค่าหุ้น	1,500,000 -	500,000 - 1,000,000 -
		ลูกหนี้ค่าของหุ้นบุริมสิทธิ (50,000 x 98) ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นบุริมสิทธิ (ผลต่าง) ทุนหุ้นบุริมสิทธิให้จอง(50,000x100) ขายหุ้นบุริมสิทธิในราคาตามมูลค่าหุ้น	4,900,000 - 100,000 -	5,000,000 -

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x1 ม.ค.	10	เงินสด (100,000 x 8) ลูกหนี้ค่าจองหุ้นสามัญ เรียกชำระเงินค่าหุ้นสามัญงวดแรก 30% พร้อมส่วนเกินมูลค่าหุ้น		800,000 -	800,000 -
		เงินสด (50,000 x 28) ลูกหนี้ค่าจองหุ้นบุริมสิทธิ เรียกชำระเงินค่าหุ้นบุริมสิทธิงวดแรก 30% พร้อมส่วนเกินมูลค่าหุ้น		1,400,000 -	1,400,000 -
	12	เงินสด (100,000 x 7) + (50,000 x 70) ลูกหนี้ค่าจองหุ้นสามัญ ลูกหนี้ค่าจองหุ้นบุริมสิทธิ เรียกชำระเงินค่าหุ้นที่เหลืออีก 70%		4,200,000 -	700,000 - 3,500,000 -
		ทุนหุ้นสามัญให้จอง ทุนหุ้นบุริมสิทธิให้จอง ทุนหุ้นสามัญ ทุนหุ้นบุริมสิทธิ ออกใบหุ้นให้ผู้ซื้อหุ้นที่จ่ายชำระค่าหุ้นครบแล้ว		1,500,000 - 5,000,000 -	1,500,000 - 5,000,000 -

จากตัวอย่างที่ 5.3 การลงบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการรับชำระเงินค่าหุ้นอาจบันทึก
รายการแยกกันระหว่างหุ้นสามัญกับหุ้นบุริมสิทธิตามรายการวันที่ 5 มกราคม หรืออาจลงการ
รับชำระเงินค่าหุ้นรวมกันก็ได้ตามรายการวันที่ 12 มกราคมก็ได้

2.2 ณ วันที่จองซื้อหุ้นบริษัทเรียกชำระเงินบางส่วน การเรียกชำระค่าหุ้น ณ วันที่
จองซื้อหุ้นถือเป็นการชำระค่าหุ้นงวดแรก ซึ่งต้องเรียกเก็บไม่ต่ำกว่า 25% รวมส่วนเกินหรือหัก
ด้วยส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้น โดยแยกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.2.1 เงินที่เรียกชำระถือเป็นการชำระค่าหุ้นบางส่วน ณ วันที่จองซื้อหุ้น
บริษัทได้เรียกชำระค่าหุ้นบางส่วน โดยถือว่าการรับชำระเงินค่าหุ้นงวดแรก ดังนั้นในการ

บันทึกบัญชีจะรับรู้เงินสด และสิทธิในการจองหุ้น ซึ่งตั้งเป็นบัญชีลูกนี้ค่าจองหุ้นไว้จนกว่าจะเก็บเงินครบจึงจะออกใบหุ้นให้ผู้จองซื้อหุ้นดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5.4 ต่อไปนี้เป็นรายการเกี่ยวกับการจดทะเบียนและจำหน่ายหุ้นของบริษัท สบาย จำกัด 25x1

- ม.ค. 2 จดทะเบียนหุ้นสามัญจำนวน 10,000 หุ้น ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 100 บาท
- 5 เปิดให้จองซื้อหุ้นสามัญ ในราคาหุ้นละ 120 บาท โดยเรียกชำระค่าหุ้นในวันนี้ 25% ของราคาตามมูลค่าหุ้น พร้อมส่วนเกินมูลค่าหุ้น
- 10 ชำระค่าหุ้นงวดที่ 2 อีก 40% ของราคาตามมูลค่าหุ้น
- 15 ชำระค่าหุ้นที่เหลือทั้งหมด พร้อมทั้งออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นสามัญ

การคำนวณ การเรียกชำระเงินค่าหุ้นสามัญ

$$\begin{aligned} \text{เรียกชำระเงินงวดแรก 25\%} &= 25\% \text{ ของราคาตามมูลค่าหุ้น} + \text{ส่วนเกินมูลค่าหุ้นหุ้น} \\ &= (25\% \times 100) + 20 \\ &= 45 \text{ บาทต่อหุ้น} \\ \text{เรียกชำระเงินค่าหุ้นงวดที่ 2 อีก 40\%} &= 40\% \text{ ของราคาตามมูลค่าหุ้น} \\ &= (40\% \times 100) \\ &= 40 \text{ บาทต่อหุ้น} \\ \text{เรียกชำระเงินค่าหุ้นงวดสุดท้าย 35\%} &= 35\% \text{ ของราคาตามมูลค่าหุ้น} \\ &= (35\% \times 100) \\ &= 35 \text{ บาทต่อหุ้น} \end{aligned}$$

การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x1 ม.ค.	2	บันทึกความทรงจำ : จัดทะเบียนหุ้นสามัญ จำนวน 10,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท		
	5	เงินสด (10,000 x 45)	450,000	-
		ลูกหนี้ค่าจองหุ้นสามัญ (10,000 x 75)	750,000	-
		ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ (ผลต่าง)		200,000
		ทุนหุ้นสามัญให้จอง (10,000 x 100)		1,000,000
		ให้จองหุ้นสามัญในราคาหุ้นละ 120 บาท โดยเรียกเก็บเงินค่าหุ้น 25%		
	10	เงินสด (10,000 x 40)	400,000	-
		ลูกหนี้ค่าจองหุ้นสามัญ เรียกชำระเงินค่าหุ้นสามัญงวดที่ 2 อีก 40%		400,000
	12	เงินสด (10,000 x 35)	350,000	-
		ลูกหนี้ค่าจองหุ้นสามัญ เรียกชำระเงินค่าหุ้นที่เหลืออีก 35%		350,000
ทุนหุ้นสามัญให้จอง ทุนหุ้นสามัญ ออกไปหุ้นให้ผู้ซื้อหุ้นที่จ่ายชำระค่าหุ้นครบแล้ว		1,000,000	-	
			1,000,000	

จากตัวอย่างที่ 5.4 ณ วันจองซื้อหุ้นมีการเรียกชำระเงินค่าหุ้นบางส่วน ซึ่งการบันทึกบัญชีจะบันทึกรับเงินสดตามที่ได้รับเงินสดจริง และต้องตั้งลูกหนี้ค่าหุ้นตามยอดที่ยังคงค้างอยู่ หลังจากนั้นจึงบันทึกการออกไปหุ้นให้ผู้จองซื้อหุ้นเมื่อบริษัทได้รับชำระค่าหุ้นครบแล้ว

2.2.2 เงินที่เรียกชำระถือเป็นเงินมัดจำในการจองหุ้น ณ วันที่จองซื้อหุ้น บริษัทได้เรียกชำระเงินค่าหุ้นบางส่วนโดยให้ถือเป็นเงินมัดจำในการจองหุ้น ดังนั้นในการเรียกเก็บเงินมัดจำค่าหุ้นจะเรียกเก็บเงินมัดจำเท่าใดก็ได้ไม่จำเป็นต้องเรียกเก็บครั้งแรกไม่น้อยกว่า 25% เพราะไม่ใช่ค่าหุ้น เงินมัดจำที่เรียกเก็บนี้เป็นหนี้สินของบริษัทจะถูกโอนไปเป็นเงินค่าหุ้นเมื่อบริษัทเรียกชำระเงินค่าหุ้นงวดที่ 1 และในกรณีที่มิผู้จองซื้อหุ้นจองซื้อหุ้นและจ่ายเงินค่าจองหุ้นเกินกว่าจำนวนที่จดทะเบียนไว้ บริษัทจะทำการคืนเงินค่าจองหุ้นให้กับผู้จองที่ไม่ได้สิทธิในการถือหุ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5.5 ต่อไปนี้เป็นรายการเกี่ยวกับการจดทะเบียนและจำหน่ายหุ้นของบริษัท สะดวก จำกัด 25x1

- ม.ค. 2 จดทะเบียนหุ้นสามัญจำนวน 10,000 หุ้น ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 100 บาท
- 5 เปิดให้จองซื้อหุ้นสามัญ ในราคาหุ้นละ 120 บาท โดยเรียกรับชำระเงินมัดจำค่าหุ้นในวันนี้ หุ้นละ 20 บาท มีผู้จองซื้อหุ้นมาทั้งหมด 11,000 หุ้น
- 10 รับชำระค่าหุ้นงวดแรก 50% ของราคาตามมูลค่าหุ้น
- 15 รับชำระค่าหุ้นที่เหลือทั้งหมด พร้อมทั้งออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้นสามัญ

การคำนวณ การเรียกชำระเงินค่าหุ้นสามัญ

$$\begin{aligned} \text{เรียกชำระเงินงวดแรก 50\%} &= 50\% \text{ ของราคาตามมูลค่าหุ้น} + \text{ส่วนเกินมูลค่าหุ้นหุ้น} \\ &= (50\% \times 100) + 20 \\ &= 70 \text{ บาทต่อหุ้น} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{เรียกชำระเงินค่าหุ้นงวดสุดท้าย 50\%} &= 50\% \text{ ของราคาตามมูลค่าหุ้น} \\ &= (50\% \times 100) \\ &= 50 \text{ บาทต่อหุ้น} \end{aligned}$$

การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x1 ม.ค.	2	บันทึกความทรงจำ : จัดทะเบียนหุ้นสามัญ จำนวน 10,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท		
	5	เงินสด (11,000 x 20) เงินมัดจำค่าจองหุ้นสามัญ ให้จองหุ้นสามัญในราคาหุ้นละ 120 บาท โดย เรียกเก็บเงินค่าจองหุ้น ๆ ละ 20 บาท	220,000 -	220,000 -
		ลูกหนี้ค่าจองหุ้นสามัญ (10,000 x 120) ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ (ผลต่าง) ทุนหุ้นสามัญให้จอง (10,000 x 100) ให้จองหุ้นสามัญในราคาหุ้นละ 120 บาท	1,200,000 -	200,000 - 1,000,000 -
		เงินมัดจำค่าจองหุ้นสามัญ (1,000 x 20) เงินสด คืนเงินมัดจำค่าจองหุ้นให้ผู้จองซื้อหุ้นที่ ไม่ได้รับสิทธิเป็นผู้ถือหุ้น	20,000 -	20,000 -
	10	เงินมัดจำค่าจองหุ้นสามัญ (10,000 x 20) เงินสด [(10,000 x 70) - 200,000] ลูกหนี้ค่าจองหุ้นสามัญ เรียกชำระเงินค่าหุ้นสามัญงวดแรก 50%	200,000 - 500,000 -	700,000 -
	12	เงินสด (10,000 x 50) ลูกหนี้ค่าจองหุ้นสามัญ เรียกชำระเงินค่าหุ้นที่เหลืออีก 50%	500,000 -	500,000 -
		ทุนหุ้นสามัญให้จอง ทุนหุ้นสามัญ ออกไปหุ้นให้ผู้ซื้อหุ้นที่จ่ายชำระค่าหุ้นครบแล้ว	1,000,000 -	1,000,000 -

3. การจำหน่ายหุ้นเป็นหน่วยรวม เป็นการจำหน่ายหุ้น 2 ชนิดที่นำมารวมกันในราคาที่กำหนด โดยที่ไม่สามารถแยกหุ้นแต่ละชนิดออกจำหน่ายจากกันได้ เช่น การนำหุ้นสามัญ 2 หุ้นกับหุ้นบุริมสิทธิ 1 หุ้น รวมกันเป็น 1 หน่วยรวม หรืออาจนำหุ้นสามัญ 1 หุ้นกับหุ้นกู้ 1 หุ้น รวมกันเป็น 1 หน่วยรวม เป็นต้น การบันทึกบัญชีต้องบันทึกราคาของหุ้นแต่ละชนิดด้วยมูลค่ายุติธรรมซึ่งมูลค่ายุติธรรม เป็นจำนวนเงินที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงแลกเปลี่ยนสินทรัพย์กันในขณะที่ทั้งสองฝ่ายมีความรอบรู้และเต็มใจในการแลกเปลี่ยน และสามารถต่อรองราคากันได้ อย่างเป็นอิสระในลักษณะของผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน ปัญหาการบันทึกบัญชี สำหรับการจำหน่ายหุ้นเป็นหน่วยรวมโดยกำหนดราคาเดียว คือ การแบ่งมูลค่าของหุ้นทั้ง 2 ชนิดซึ่งอาจทำการแบ่งมูลค่าของหุ้นโดยพิจารณาได้ดังนี้

3.1 ถ้าทราบมูลค่ายุติธรรมของหุ้นทั้ง 2 ชนิด ให้แบ่งมูลค่าของการจำหน่ายหุ้นโดยใช้สัดส่วนของมูลค่ายุติธรรมของหุ้นทั้ง 2 ชนิดเป็นเกณฑ์ในการคำนวณ

ตัวอย่างที่ 5.6 บริษัท รัศมี จำกัด จำหน่ายหุ้นเป็นหน่วยรวม โดย 1 หน่วยรวมประกอบด้วยหุ้นสามัญ 2 หุ้น ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 100 บาท และหุ้นบุริมสิทธิ 1 หุ้น ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 50 บาท บริษัทจำหน่ายไป 200 หน่วย ในราคาหน่วยละ 270 บาท ถ้าหุ้นสามัญมีมูลค่ายุติธรรมหุ้นละ 120 บาท และหุ้นบุริมสิทธิมีมูลค่ายุติธรรมหุ้นละ 60 บาท

การคำนวณ มูลค่ายุติธรรมรวม

$$\text{มูลค่ายุติธรรมของหุ้นสามัญ} (200 \times 2 \times 120) = 48,000 \text{ บาท}$$

$$\text{มูลค่ายุติธรรมของหุ้นบุริมสิทธิ} (200 \times 1 \times 60) = \underline{12,000} \text{ บาท}$$

$$\text{มูลค่ายุติธรรมรวม} = \underline{60,000} \text{ บาท}$$

$$\text{หาเงินสดจากการจำหน่ายหุ้นเป็นหน่วยรวม} (200 \times 270) = 54,000 \text{ บาท}$$

แบ่งมูลค่าขายโดยใช้สัดส่วนของมูลค่ายุติธรรมเป็นเกณฑ์

$$\text{มูลค่าของหุ้นสามัญ} (54,000 \times \frac{48,000}{60,000}) = 43,200 \text{ บาท}$$

$$\text{มูลค่าของหุ้นบุริมสิทธิ} (54,000 \times \frac{12,000}{60,000}) = 10,800 \text{ บาท}$$

การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต	เครดิต
	เงินสด		54,000	-
	ทุนหุ้นสามัญ (200 x 2 x 100)			40,000 -
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ (43,200 – 40,000)			3,200 -
	ทุนหุ้นบุริมสิทธิ (200 x 1 x 50)			10,000 -
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นบุริมสิทธิ (10,800 – 10,000)			800 -
	จำหน่ายหุ้นเป็นหน่วยรวม			

3.2 ถ้าทราบมูลค่ายุติธรรมของหุ้นเพียงชนิดเดียว ให้ใช้มูลค่ายุติธรรมของหุ้นที่ทราบมูลค่ายุติธรรมเป็นราคาของหุ้นชนิดนั้น

ตัวอย่างที่ 5.7 จากตัวอย่างที่ 5.6 สมมติว่ามูลค่ายุติธรรมของหุ้นสามัญราคาหุ้นละ 120 บาท แต่ไม่ทราบมูลค่ายุติธรรมของหุ้นบุริมสิทธิ

การคำนวณ

หามูลค่าจำหน่ายหุ้นบุริมสิทธิ

มูลค่าจำหน่ายหุ้นรวม(200 x 270)	=	54,000 บาท
หัก มูลค่ายุติธรรมของหุ้นสามัญ (200 x 2 x 120)	=	<u>48,000</u> บาท
มูลค่าจำหน่ายหุ้นบุริมสิทธิ	=	<u>6,000</u> บาท

การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต	เครดิต
	เงินสด		54,000 -	
	ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นบริมสิทธิ		4,000 -	
	ทุนหุ้นสามัญ (200 x 2 x 100)			40,000 -
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ (48,000 – 40,000)			8,000 -
	ทุนหุ้นบริมสิทธิ (200 x 1 x 50)			10,000 -
	จำหน่ายหุ้นเป็นหน่วยรวม			

3.3 ถ้าไม่ทราบมูลค่ายุติธรรมของหุ้นทั้ง 2 ชนิด ให้แบ่งมูลค่าของการจำหน่ายหุ้น โดยใช้สัดส่วนของมูลค่าราคาตามมูลค่าหุ้นของหุ้นทั้ง 2 ชนิดเป็นเกณฑ์ในการคำนวณ ต่อมาเมื่อทราบมูลค่ายุติธรรมของหุ้นชนิดใดชนิดหนึ่งจึงปรับส่วนเกินมูลค่าหุ้นหุ้นหรือส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นให้ถูกต้อง

ตัวอย่างที่ 5.8 จากตัวอย่างที่ 5.6 สมมติว่าไม่ทราบมูลค่ายุติธรรมของหุ้นทั้ง 2 ชนิด

การคำนวณ หาราคาตามมูลค่าหุ้นรวม

$$\text{ราคาตามมูลค่าหุ้นของหุ้นสามัญ (200 x 2 x 100)} = 40,000 \text{ บาท}$$

$$\text{ราคาตามมูลค่าหุ้นของหุ้นบริมสิทธิ (200 x 1 x 50)} = \underline{10,000} \text{ บาท}$$

$$\text{ราคาตามมูลค่าหุ้นรวม} = \underline{50,000} \text{ บาท}$$

$$\text{หาเงินสดจากการจำหน่ายหุ้นเป็นหน่วยรวม (200 x 270)} = 54,000 \text{ บาท}$$

แบ่งมูลค่าขายโดยใช้สัดส่วนของมูลค่ายุติธรรมเป็นเกณฑ์

$$\text{มูลค่าของหุ้นสามัญ (54,000 x } \frac{40,000}{50,000} \text{)} = 43,200 \text{ บาท}$$

$$\text{มูลค่าของหุ้นบริมสิทธิ (54,000 x } \frac{10,000}{50,000} \text{)} = 10,800 \text{ บาท}$$

การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต	เครดิต
	เงินสด		54,000	-
	ทุนหุ้นสามัญ (200 x 2 x 100)			40,000 -
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ			3,200 -
	(43,200 – 40,000)			
	ทุนหุ้นบุริมสิทธิ (200 x 1 x 50)			10,000 -
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นบุริมสิทธิ			800 -
	(10,800 – 10,000)			
	จำหน่ายหุ้นเป็นหน่วยรวม			

4. การนำหุ้นแลกเปลี่ยนสินทรัพย์อื่นที่มีใช้เงินสด การบันทึกการนำหุ้นออกจำหน่ายโดยได้รับค่าหุ้นเป็นสินทรัพย์อื่นที่มีใช้เงินสดต้องพิจารณาว่าจะใช้มูลค่าตลาดของสินทรัพย์หรือมูลค่ายุติธรรมของหุ้นในการบันทึกบัญชี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถืออย่างสมเหตุสมผล โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

4.1 ถ้าทราบราคาตลาดของสินทรัพย์ให้ใช้ราคาตลาดของของสินทรัพย์ในการบันทึกบัญชี

ตัวอย่างที่ 5.9 บริษัท อาญา จำกัด นำหุ้นสามัญจำนวน 1,000 หุ้น ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 100 บาท เพื่อแลกเปลี่ยนกับเครื่องจักร ซึ่งมีราคาตลาด 125,000 บาท

การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต	เครดิต
	เครื่องจักร		125,000	-
	หุ้นสามัญ (1,000 x 100)			100,000 -
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ(ผลต่าง)			25,000 -
	นำหุ้นสามัญแลกเปลี่ยนกับเครื่องจักร			

4.2 ถ้าทราบราคาตลาดของหุ้นให้ใช้ราคาตลาดของหุ้นในการบันทึกบัญชี

ตัวอย่างที่ 5.10 จากตัวอย่างที่ 5.9 สมมติว่าไม่ทราบราคาตลาดของเครื่องจักร แต่ในวันนี้หุ้นสามัญมีราคาตลาดหุ้นละ 110 บาท

การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต	เครดิต
	เครื่องจักร		110,000	-
	หุ้นสามัญ (1,000 x 100)			100,000 -
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ(1,000x10)			10,000 -
	นำหุ้นสามัญแลกเปลี่ยนกับเครื่องจักร			

4.3 ถ้าไม่ทราบราคาตลาดของสินทรัพย์และราคาตลาดของหุ้น ให้บริษัทว่าจ้างผู้ประเมินราคาอิสระจากภายนอกเป็นผู้ประเมินมูลค่ายุติธรรมเพื่อใช้ในการบันทึกบัญชี

ตัวอย่างที่ 5.11 จากตัวอย่างที่ 5.9 สมมติว่าไม่ทราบราคาตลาดของเครื่องจักรและราคาตลาดของหุ้น แต่ผู้ประเมินอิสระได้ประเมินราคาเครื่องจักรเท่ากับ 105,000 บาท และคณะกรรมการบริษัทเห็นชอบด้วย

การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต	เครดิต
	เครื่องจักร		105,000	-
	ทุนหุ้นสามัญ (1,000 x 100)			100,000 -
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ(1,000x10)			5,000 -
	นำหุ้นสามัญแลกเปลี่ยนกับเครื่องจักร			

5. การชำระค่าบริการด้วยหุ้น การนำหุ้นออกชำระค่าบริการ เช่น ค่าจัดตั้งบริษัท ค่าทนายความ เป็นต้น ดังนั้นค่าบริการที่เกิดขึ้นได้มีการตกลงค่าบริการอย่างชัดเจนจึงให้ใช้ราคาค่าบริการเป็นเกณฑ์การบันทึกบัญชี

ตัวอย่างที่ 5.12 บริษัท กุศล จำกัด นำหุ้นสามัญจำนวน 1,000 หุ้น ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 50 บาท มาชำระค่าทนายความก่อตั้งบริษัท ราคา 54,000 บาท ในวันนี้ราคาตลาดของหุ้นสามัญมีมูลค่าหุ้นละ 60 บาท

การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต	เครดิต
	ค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งบริษัท		54,000	-
	ทุนหุ้นสามัญ (1,000 x 50)			50,000 -
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ(ผลต่าง)			4,000 -
	นำหุ้นสามัญแลกเปลี่ยนกับเครื่องจักร			

ค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายหุ้น

การออกหุ้นจำหน่ายจะมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เกิดขึ้นจำนวนมาก ได้แก่ ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนหุ้น ค่าธรรมเนียมทนายความ ค่านายหน้าและค่าใช้จ่ายในการประกันการขาย ค่าใช้จ่ายในการพิมพ์และจัดส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง ค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมการออกหุ้น ค่าใช้จ่ายในการโฆษณาหุ้น ในกรณีที่มีการขายหุ้นโดยให้บริษัทอื่นที่ทำหน้าที่ค้ำประกันการขายหุ้น ค่าส่งเสริมการขายหุ้นทั้งหมดถือเป็นค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายหุ้น (stock issue cost) ค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายหุ้นเป็นจำนวนเงิน ไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนหุ้นที่ได้รับเข้ามา การปฏิบัติในทางบัญชีในส่วนที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายหุ้นสามารถทำได้ 3 วิธี ดังนี้ (চারি হিরচরসমী, 2546, หน้า 177)

1. นำค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายหุ้นไปหักกลับกับเงินทุนที่ได้รับ ผู้ที่เห็นด้วยกับวิธีนี้ให้ความเห็นว่าค่าใช้จ่ายเช่นนี้เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว แต่ยากที่จะแบ่งไปเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อหักกับรายได้ในอนาคต นอกจากนี้ เงินสดรับสุทธิจากการจำหน่ายหุ้นน่าจะเป็นราคาที่แท้จริงของหุ้นที่ออกจำหน่าย ดังนั้นตามวิธีนี้จะนำค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายหุ้นไปหักกลับกับส่วนเกินมูลค่าหุ้น แต่วิธีนี้อาจมีปัญหาหากการจำหน่ายหุ้นมิได้มีส่วนเกินมูลค่าหุ้นหรือส่วนเกินมูลค่าหุ้นมีจำนวนต่ำกว่าค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายหุ้น

2. ถือค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายหุ้นเป็นค่าใช้จ่ายตั้งพักเพื่อตัดจำหน่าย สำหรับช่วงเวลาหนึ่งที่เหมาะสม ผู้ที่เห็นด้วยกับวิธีนี้ให้ความเห็นว่าค่าใช้จ่ายเช่นนี้ก่อให้เกิดสินทรัพย์ ไม่มีตัวตนอย่างหนึ่งขึ้นมาซึ่งสามารถตัดจำหน่ายเป็นค่าใช้จ่ายไปหักจากรายได้ที่จะมีมาในอนาคตตามหลักการจับคู่รายได้กับค่าใช้จ่าย

3. บันทึกรายจ่ายในการจำหน่ายหุ้นเป็นค่าใช้จ่ายในงวดที่มีรายการนั้นเกิดขึ้น ผู้ที่เห็นด้วยกับวิธีนี้ให้ความเห็นว่าค่าใช้จ่ายเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในอนาคต จึงไม่ควรตั้งพักเพื่อตัดจำหน่ายเป็นค่าใช้จ่ายในอนาคต ส่วนการบันทึกหักจากเงินรับค่าหุ้นก็มีความไม่สะดวกบางประการหากมีการจำหน่ายหุ้นโดยไม่มีส่วนเกินมูลค่าหุ้นหรือมีส่วนเกินมูลค่าหุ้นแต่จำนวนดังกล่าวน้อยกว่าค่าใช้จ่ายในการออกหุ้น

การริบหุ้น

การเรียกชำระค่าหุ้นในงวดแรกต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของราคาตามมูลค่าหุ้นจึง จะทำการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทได้ หลังจากนั้นการรับชำระค่าหุ้นก็จะมีเฉพาะเงินค่าหุ้น ที่ยังส่งใช้ไม่ครบราคาตามมูลค่าหุ้นซึ่งเป็นส่วนที่ที่ประชุมใหญ่จะได้กำหนดให้ส่งใช้ต่อไป หากที่ประชุมใหญ่มิได้กำหนดวางเงื่อนไขใด ๆ ไว้ กรรมการบริษัทก็มีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้ถือหุ้น ชำระค่าหุ้นเมื่อใดก็ได้ที่ต้องการเงินทุนเพิ่มเติม

ถ้าเงินส่งใช้ค่าหุ้นตามเรียกนั้นผู้ถือหุ้นคนใดมิได้ส่งใช้ตามวันที่กำหนด ซึ่งตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1123 บัญญัติว่า ถ้าผู้ถือหุ้นคนใดละเลยไม่ส่งใช้เงิน ที่เรียกค่าหุ้นตามวันกำหนด กรรมการจะส่งคำบอกกล่าวด้วยจดหมายลงทะเบียนไปรษณีย์ไป ยังผู้นั้นให้ส่งใช้เงินที่เรียกกับทั้งดอกเบี้ยด้วยก็ได้

คำบอกกล่าวอันนี้ให้กำหนดเวลาไปพอสมควรเพื่อให้ใช้เงินที่เรียกกับทั้งดอกเบี้ย และต้องบอกไปด้วยว่าให้ส่งใช้ ณ สถานที่ใด อนึ่ง ในคำบอกกล่าวนั้นจะแจ้งไปด้วยก็ได้ว่า ถ้าไม่ใช้เงินตามเรียก หุ้นนั้นอาจจะถูกริบ

กฎหมายให้คิดดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปีแต่ถ้ามิได้กำหนดไว้ก็ต้องเป็นไป ตามที่กฎหมายกำหนดคือร้อยละ 7.5 ต่อปีทั้งนี้หากผู้ถือหุ้นไม่สามารถส่งใช้ค่าหุ้นได้บริษัทต้อง ส่งคำบอกกล่าวด้วยจดหมายส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนสองครั้ง ครั้งแรกต้องบอกล่วงหน้าไม่ น้อยกว่า 21 วัน และมีคำเตือนเรื่องการส่งเงินค่าหุ้นและดอกเบี้ย สำหรับครั้งหลังไม่จำเป็นต้อง บอกกล่าวล่วงหน้า 21 วัน แต่ให้เวลาตามสมควร ซึ่งควรขึ้นกับจำนวนเงิน และควรมีคำเตือน ระบุไปพร้อมกับจดหมายเรื่องการริบหุ้น

มาตรา 1124 บัญญัติว่า ถ้าในคำบอกกล่าวมีข้อแถลงความถึงการริบหุ้นด้วยแล้ว หากเงินค่าหุ้นที่เรียกกับทั้งดอกเบี้ยยังคงค้างชำระอยู่ตราบใด กรรมการจะบอกริบหุ้นนั้น ๆ เมื่อใดก็ได้

มาตรา 1125 บัญญัติว่า หุ้นที่ถูกริบแล้วนั้นให้เอาออกขายทอดตลาดโดยไม่ชักช้า ได้จำนวนเงินเท่าใดให้เอาหักใช้ค่าหุ้นที่เรียกกับดอกเบี้ยค้างชำระ ถ้ายังมีเงินเหลือเท่าใดต้อง ส่งคืนให้แก่ผู้ถือหุ้นนั้น (สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์, และคนอื่น ๆ, 2548, หน้า 358)

ดังนั้นหุ้นที่ริบมานั้นต้องมีการนำออกจำหน่าย เนื่องจากตามกฎหมายในประเทศไทย ห้ามมิให้บริษัทรับซื้อหุ้นของตนเองไว้ เพราะการทำเช่นนั้นก็คือการลดทุนวิธีหนึ่ง ถ้าการนำ หุ้นออกจำหน่ายได้เงินไม่พอกับค่าหุ้นที่เรียกให้ชำระพร้อมทั้งดอกเบี้ยก็สามารถเรียกส่วนที่

ขาดจากผู้ถือหุ้นที่ถูกริบ และในทางตรงข้าม ถ้ามีเงินเหลือก็ควรส่งคืนแก่ผู้ถือหุ้นที่ถูกริบนั้นด้วย

ตัวอย่างที่ 5.13 บริษัท โกลด์ จำกัด นำหุ้นสามัญจำนวน 1,000 หุ้น ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 100 บาท ออกจำหน่ายในราคาหุ้นละ 110 บาท มีการเรียกเก็บเงินค่าหุ้น 3 งวด ๆ ละ 50% 20% และ 30% ตามลำดับ หลังจากผู้ถือหุ้นชำระมูลค่าหุ้นงวดแรกแล้ว ได้มีการเรียกชำระค่าหุ้นงวดที่ 2 ปรากฏว่ามีผู้ถือหุ้นจำนวน 100 หุ้น ไม่สามารถชำระค่าหุ้นได้ บริษัทมีมติให้รับหุ้นดังกล่าวแล้วนำออกขายทอดตลาดในราคาหุ้นละ 104 บาท เสียค่าใช้จ่ายในการขายทอดตลาด 120 บาท เงินที่เหลือทั้งหมดหลังหักผลขาดทุน และค่าใช้จ่ายแล้วถ้ามีเงินเหลือบริษัทจะได้คืนให้แก่ผู้ถือหุ้นที่ถูกริบ การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x2 มี.ค.	30	ทุนหุ้นสามัญให้จอง (100 x 100) ส่วนเกินมูลค่าหุ้นหุ้นสามัญ (100 x 10) ลูกหนี้ค่าจองหุ้นสามัญ (100 x 50) เจ้าหนี้ผู้ถือหุ้นที่ถูกริบ (100 x 60) ยกเลิกหุ้นที่ถูกริบจำนวน 100 หุ้น	10,000 - 1,000 -	5,000 - 6,000 -
	30	เงินสด (100 X 104) เจ้าหนี้ผู้ถือหุ้นที่ถูกริบ [100 x (110 - 104)] ทุนหุ้นสามัญ (100 x 100) ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ(100 x 10) ขายหุ้นที่ถูกริบและหักส่วนขาดจากผู้ถือหุ้นที่ถูกริบ	10,400 - 600 -	10,000 - 1,000 -
		เจ้าหนี้ผู้ถือหุ้นที่ถูกริบ เงินสด	120 -	120 -
		จ่ายค่าใช้จ่ายในการรับหุ้น		
		เจ้าหนี้ผู้ถือหุ้นที่ถูกริบ (6,000 - 600 - 120) เงินสด	5,280 -	5,280 -
		คืนเงินที่เหลือให้ผู้ถือหุ้นที่ถูกริบ		

การเปลี่ยนจากห้างหุ้นส่วนเป็นบริษัท

ห้างหุ้นส่วนที่ดำเนินกิจการประสบความสำเร็จอาจจะเลือกที่จะขยายกิจการ ไปเป็นบริษัทเนื่องจากสามารถระดมเงินทุนได้มากกว่าและความรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัทมีจำนวนจำกัด ดังนั้นในการเปลี่ยนจากห้างหุ้นส่วนเป็นบริษัทต้องดำเนินการจัดตั้งให้ถูกต้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามที่กล่าวไว้ และรับ โอนสินทรัพย์ หนี้สินของห้างหุ้นส่วน โดยชำระการโอนด้วยหุ้นทุนของบริษัท ซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนจะนำไปแบ่งกันตามสิทธิส่วนได้เสียของผู้เป็นหุ้นส่วนเป็นการสิ้นสุดของห้างหุ้นส่วน และผู้เป็นหุ้นส่วนจะมีสถานภาพเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท ทั้งนี้การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการเปลี่ยนจากห้างหุ้นส่วนเป็นบริษัทมีดังนี้

1. การใช้สมุดบัญชีชุดใหม่เป็นสมุดบัญชีของบริษัท มีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

1.1 ด้านห้างหุ้นส่วน มีขั้นตอนการปฏิบัติทางบัญชี ดังนี้

1.1.1 ปรับปรุงสินทรัพย์และหนี้สิน ตามราคาที่บริษัทจะรับโอนไป ผลต่างจากการปรับปรุงให้โอนเข้าบัญชีทุนของผู้เป็นหุ้นส่วน โดยแบ่งตามอัตราส่วนแบ่งกำไรขาดทุน

1.1.2 คำนวณหาค่าความนิยมหรือเงินที่จะคืนให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วน โดยคำนวณมูลค่าหุ้นที่โอนตามราคาตลาดของหุ้น ณ วันใด เปรียบเทียบกับมูลค่าของกิจการที่รับโอนมา ถ้ามูลค่าหุ้นที่โอนนี้สูงกว่ามูลค่าของกิจการที่รับโอนมาจะถือเป็นค่าความนิยมที่เกิดขึ้น แต่ถ้ามูลค่าหุ้นที่โอนนี้ต่ำกว่ามูลค่าของกิจการที่รับโอนมา ส่วนต่างในกรณีนี้จะถือเป็น การคืนเงินให้แก่หุ้นส่วนแต่ละคนตามอัตราส่วนแบ่งกำไรขาดทุน แต่ในกรณีที่การรับโอนหุ้นของบริษัทให้แก่หุ้นส่วนในราคามูลค่าก็ต้องใช้มูลค่าเปรียบเทียบกับมูลค่าของกิจการที่รับโอนมาแล้วแบ่งให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนตามอัตราส่วนแบ่งกำไรขาดทุน การคำนวณสามารถทำได้ดังนี้

ถ้าสูงกว่ามูลค่าหุ้นที่โอน (ราคาตลาด) = XX

หัก ทุนเดิมของห้างหุ้นส่วน ± ทุนที่ปรับปรุงเพิ่มขึ้น

หรือลดลง – เงินสดที่ห้างไม่ได้โอนไป = XX

ค่าความนิยม = XX

ถ้าต่ำกว่ามูลค่าหุ้นที่โอน (ราคาตลาด) = XX

หัก ทุนเดิมของห้างหุ้นส่วน ± ทุนที่ปรับปรุงเพิ่มขึ้น

หรือลดลง – เงินสดที่ห้างไม่ได้โอนไป = XX

เงินสด = XX

1.1.3 ปิดบัญชีสินทรัพย์ และหนี้สินหลังปรับปรุงแล้ว เพื่อแลกกับใบหุ้น

1.1.4 นำใบหุ้นที่ได้รับจ่ายคืนทุนให้แก่ผู้ถือหุ้นส่วน (ในกรณีที่มีการโอนสินทรัพย์ และหนี้สินทั้งหมด ทุนของผู้เป็นหุ้นส่วนเหลืออยู่เท่าใดก็ให้คืนตามนั้น แต่ในกรณีที่ไม่ได้โอนสินทรัพย์ และหนี้สินทั้งหมด โดยยกเว้นเงินสดจะแบ่งตามอัตราส่วนแบ่งกำไรขาดทุน)

1.2 ด้านบริษัทจำกัด มีขั้นตอนการปฏิบัติทางบัญชี ดังนี้

1.2.1 รับโอนกิจการจากห้างหุ้นส่วน โดยออกเป็นหุ้นสามัญหรือหุ้นบุริมสิทธิให้

1.2.1 นำหุ้นที่เหลือออกขายต่อไป

ตัวอย่างที่ 5.14 ใช้สมุดบัญชีชุดเดิมของห้างหุ้นส่วนเป็นสมุดบัญชีของบริษัท จา และ มร เป็นหุ้นส่วนกัน แบ่งกำไรขาดทุนกันในอัตราส่วน 3:2 ต่อมาในวันที่ 31 ธันวาคม 25x2 ทั้งสองได้ตกลงขายกิจการจากห้างหุ้นส่วน จา มร ให้เป็นบริษัทเทปสินจำกัด งบดุลของห้างหุ้นส่วน จามร มีดังนี้

ห้างหุ้นส่วน จามร

งบดุล

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x2

สินทรัพย์

(หน่วย:บาท)

เงินสด		40,000
ลูกหนี้	140,000	
<u>หัก</u> ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	<u>10,000</u>	130,000
สินค้าคงเหลือ		60,000
ที่ดิน		<u>100,000</u>
		<u>330,000</u>
หนี้สินและส่วนของผู้เป็นหุ้นส่วน		
เจ้าหนี้		40,000
ทุน – จา	160,000	
ทุน – มร	<u>130,000</u>	<u>290,000</u>
		<u>330,000</u>

ในการเปลี่ยนกิจการครั้งนี้ได้มีการปรับปรุงสินทรัพย์ และหนี้สินใหม่ ดังนี้ สินค้าให้มีราคาเหลือเพียง 50,000 บาท และที่ดินให้มีราคาเพิ่มขึ้นอีก 60,000 บาท บริษัทได้รับโอนสินทรัพย์ และหนี้สินทั้งหมดยกเว้นเงินสด (โดยมีสินทรัพย์ และหนี้สินอื่นรับโอนในราคาทุน)

บริษัทเทพสินจำกัด มีทุนจดทะเบียนเป็นหุ้นสามัญทั้งหมด จำนวน 6,000 หุ้น ๆ ละ 100 บาท ในการรับโอนกิจการจากห้างหุ้นส่วนมาเป็นบริษัทนี้ กิจการได้ออกหุ้นสามัญให้จำนวน 4,000 หุ้น ในราคามูลค่า หุ้นที่เหลือบริษัทได้นำออกขายในราคาหุ้นละ 120 บาท การคำนวณหาค่าความนิยมทำได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{มูลค่าหุ้นที่รับโอน (4,000 x 100)} &= 400,000 \\ \text{หัก ทุนเดิม (290,000) + ทุนที่ปรับปรุง} & \\ (50,000) - \text{เงินสดที่ไม่ได้โอน (40,000)} &= 300,000 \\ \text{ค่าความนิยม} &= \underline{100,000} \end{aligned}$$

การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่		รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x2 ธ.ค.	31	ที่ดิน		60,000	-
		สินค้านคงเหลือ			10,000 -
		ทุน - จา (50,000 x 3/5)			30,000 -
		ทุน - มร (50,000 x 2/5)			20,000 -
		ปรับปรุงสินทรัพย์ และหนี้สินก่อนเปลี่ยนกิจการเป็นบริษัทจำกัด			
		ค่าความนิยม		100,000	-
		ทุน - จา			60,000 -
		ทุน - มร			40,000 -
		บันทึกค่าความนิยม โดยแบ่งเข้าบัญชีทุน จา และทุน มร			

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x2 ธ.ค.	31	ทุน - จา (400,000 x 3/5)		240,000 -	
		ทุน - มร (400,000 x 2/5)		160,000 -	
		ทุนเรือนหุ้น (40,000 x 100)			400,000 -
		เปลี่ยนบัญชีทุนผู้เป็นหุ้นส่วนให้เป็นหุ้น สามัญ			
		ทุน - จา (160,000 + 90,000 - 240,000)		10,000 -	
		ทุน - มร (130,000 + 60,000 - 160,000)		30,000 -	
		เงินสด			40,000 -
		จ่ายเงินสดคืนทุนที่เหลือให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วน			
		เงินสด (2,000 x 120)		240,000 -	
		ทุนเรือนหุ้น (2,000 x 100)			200,000 -
		ส่วนเกินมูลค่าหุ้น (2,000 x 20)			40,000 -
		นำหุ้นที่เหลือออกขายในราคาหุ้นละ 120 บาท			

บริษัท เทพสิน จำกัด
งบดุล
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x2

(หน่วย:บาท)

สินทรัพย์

เงินสด (40,000 – 40,000 + 220,000)		220,000
ลูกหนี้	140,000	
หัก ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	<u>10,000</u>	130,000
สินค้าคงเหลือ (60,000 – 10,000)		50,000
ที่ดิน (100,000 + 60,000)		160,000
ค่าความนิยม		<u>100,000</u>
		<u>660,000</u>

หนี้สินและส่วนของผู้เป็นหุ้นส่วน

เจ้าหนี้		40,000
ทุนเรือนหุ้น (400,000 + 200,000)	600,000	
ส่วนเกินมูลค่าหุ้น	<u>20,000</u>	<u>620,000</u>
		<u>660,000</u>

2. การใช้สมุดบัญชีของห้างหุ้นส่วนเป็นสมุดบัญชีของบริษัทต่อไป มีขั้นตอนการปฏิบัติทางบัญชี ดังนี้

2.1 ปรับปรุงบัญชีสินทรัพย์ และหนี้สินตามราคาที่บริษัทจะรับโอน ผลต่างจากการปรับปรุงให้นำไปเข้าบัญชีทุนของผู้เป็นหุ้นส่วน โดยแบ่งตามอัตราส่วนแบ่งกำไรขาดทุน

2.2 คำนวณค่าความนิยมหรือเงินที่จะคืนให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนเหมือนกับวิธีที่ 1 แล้วแบ่งให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนตามอัตราส่วนแบ่งกำไรขาดทุน

2.3 โอนปิดบัญชีทุนของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนไปยังบัญชีทุนหุ้นสามัญ หรือบัญชีทุนหุ้นบริมสิทธิ ตามราคาตลาดของหุ้นทุนในวันที่รับโอน

2.4 เงินสดที่กิจการมีอยู่ต้องคืนให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนตามยอดบัญชีทุนแต่ละคนเท่าที่เหลืออยู่ แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องเรียกเงินสดคืนจากหุ้นส่วน เพื่อให้การปิดบัญชีทุนของหุ้นส่วนแต่ละคนหมดไป

2.5 บริษัทนำหุ้นที่เหลือออกขายให้แก่บุคคลภายนอกต่อไป

ตัวอย่างที่ 5.15 จากตัวอย่างที่ 5.14 ใช้สมุดบัญชีชุดเดิมของห้างหุ้นส่วนเป็นสมุดบัญชีของบริษัท จา และ มร เป็นหุ้นส่วนกัน แบ่งกำไรขาดทุนกันในอัตราส่วน 3:2 ต่อมาในวันที่ 31 ธันวาคม 25x2 ทั้งสองได้ตกลงขยายกิจการจากห้างหุ้นส่วน จา มร ให้เป็นบริษัทเพปสินจำกัด งบดุลของห้างหุ้นส่วน จา มร มีดังนี้

ด้านห้างหุ้นส่วน การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต	เครดิต	
25x2 ธ.ค.	31	ที่ดิน		60,000	-	
		สินค้างเหลือ			10,000	-
		ทุน - จา			30,000	-
		ทุน - มร			20,000	-
		ปรับปรุงสินทรัพย์ และหนี้สินก่อนเปลี่ยน กิจการเป็นบริษัทจำกัด				
		ค่าความนิยม		100,000	-	
		ทุน - จา			60,000	-
		ทุน - มร			40,000	-
		บันทึกค่าความนิยม โดยแบ่งเข้าบัญชีทุน จา และทุน มร				
		ค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญ		10,000	-	
		เจ้าหนี้		40,000	-	
		ทุนเรือนหุ้น (4,000 x 100)		400,000	-	
		ลูกหนี้			140,000	-
		สินค้างเหลือ			50,000	-
		ที่ดิน			160,000	-
ค่าความนิยม			100,000	-		
โอนสินทรัพย์ และหนี้สินเพื่อแลกกับ หุ้นสามัญจำนวน 4000 หุ้น ๆ 100 บาท						

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
25x2 ธ.ค.	31	ทุน - จา (400,000 x 3/5)		240,000	-		
		ทุน - มร (400,000 x 2/5)		160,000	-		
		ทุนเรือนหุ้น				400,000	-
		แบ่งหุ้นส่วนให้แก่หุ้นส่วนตามอัตรา					
		ส่วนแบ่งกำไรขาดทุน					
		ทุน - จา (160,000 + 90,000 - 240,000)		10,000	-		
		ทุน - มร (130,000 + 60,000 - 160,000)		30,000	-		
		เงินสด				40,000	-
		จ่ายเงินสดคืนทุนที่เหลือให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วน					

ทางด้านบริษัท การบันทึกบัญชีเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
25x2 ธ.ค.	31	ลูกหนี้		140,000	-		
		สินค้านคงเหลือ		50,000	-		
		ที่ดิน		160,000	-		
		ค่าความนิยม		100,000	-		
		ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ				10,000	-
		เจ้าหนี้				40,000	-
		ทุนเรือนหุ้น (4,000 x 100)				400,000	-
		ออกหุ้นสามัญ 4,000 หุ้น ๆ ละ 100 บาท					
		เพื่อแลกกับสินทรัพย์ และหนี้สิน					
		ของห้างหุ้นส่วน					

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต	เครดิต
25x2	เงินสด (2,000 x 120)		240,000	-
ธ.ค.	ทุนเรือนหุ้น (2,000 x 100)			200,000 -
	ส่วนเกินมูลค่าหุ้น (2,000 x 20)			40,000 -
	นำหุ้นที่เหลือออกขายในราคาหุ้นละ 120 บาท			

บริษัท เทพลิน จำกัด

งบดุล

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x2

(หน่วย:บาท)

สินทรัพย์

เงินสด		220,000
ลูกหนี้	140,000	
หัก ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	<u>10,000</u>	130,000
สินค้าคงเหลือ		50,000
ที่ดิน		160,000
ค่าความนิยม		<u>100,000</u>
		<u>660,000</u>
หนี้สินและส่วนของผู้เป็นหุ้นส่วน		
เจ้าหนี้		40,000
ทุนเรือนหุ้น (400,000 + 200,000)	600,000	
ส่วนเกินมูลค่าหุ้น	<u>20,000</u>	<u>620,000</u>
		<u>660,000</u>

สรุป

บริษัทจำกัดเป็นกิจการที่ต้องจดทะเบียนและจัดตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยมีผู้เริ่มก่อการจัดตั้งตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป ส่วนบริษัทมหาชนเป็นกิจการที่จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2544 โดยมีผู้เริ่มก่อการตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป ทั้งนี้ทุนของบริษัทได้แบ่งออกเป็นหุ้น แต่ละหุ้นต้องมีมูลค่าเท่ากัน ซึ่งเรียกว่าหุ้นทุน ได้แก่ หุ้นสามัญ และหุ้นบุริมสิทธิ ผู้ถือหุ้นรับผิดชอบต่อหนี้สินของบริษัทจำกัดจำนวนเพียงไม่เกินจำนวนค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าหุ้นที่ตนถือเท่านั้น และคุณสมบัติของผู้ถือหุ้นไม่ถือเป็นสาระสำคัญ

การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการจำหน่ายหุ้น ได้แก่ การจำหน่ายหุ้นเป็นเงินสด การจำหน่ายหุ้นโดยให้จอง การจำหน่ายหุ้นเป็นหน่วยรวม การนำหุ้นแลกเปลี่ยนสินทรัพย์อื่นที่มีใช้เงินสด และการชำระค่าบริการด้วยหุ้น ทั้งนี้การจำหน่ายหุ้นสามารถจำหน่ายได้ 3 ราคา คือ ราคาตามมูลค่า ราคาสูงกว่ามูลค่า ราคาต่ำกว่ามูลค่า ตามกฎหมายไทย ไม่อนุญาตให้ขายหุ้นต่ำกว่ามูลค่าหุ้นยกเว้นบริษัทมหาชน และในกรณีจำหน่ายหุ้นโดยการให้จองอาจเรียกเก็บเงินค่าหุ้น ได้ 2 วิธี คือ เงินที่เรียกชำระถือเป็นการชำระค่าหุ้นบางส่วน และเงินที่เรียกชำระถือเป็นเงินมัดจำในการจองหุ้น ซึ่งบริษัทจะออกใบหุ้นให้จนกว่าจะชำระค่าหุ้นครบ

ค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายหุ้น เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการออกหุ้น เช่น ค่าจดทะเบียนหุ้น ค่าธรรมเนียม ค่านายหน้า ค่าทนายความ เป็นต้น โดยมีวิธีปฏิบัติในทางบัญชี 3 วิธี ได้แก่ นำค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายหุ้นไปหักกลับกับเงินทุนที่ได้รับ ถือค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายหุ้นเป็นค่าใช้จ่ายตั้งพักเพื่อตัดจำหน่าย และบันทึกค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายหุ้นเป็นค่าใช้จ่ายในงวดที่มีรายการนั้นเกิดขึ้น

การริบหุ้น ในการเรียกเก็บเงินค่าหุ้นเป็นงวดนั้น ถ้าปรากฏว่ามีผู้ถือหุ้นค้างชำระค่าหุ้นไม่ว่าในงวดใดก็ตาม ซึ่งบริษัทได้ติดตามทวงถามเป็นเวลาหลายครั้งแล้ว ผู้ถือหุ้นยังไม่สามารถชำระค่าหุ้นนั้นได้ บริษัทจะทำการริบหุ้นดังกล่าว ทั้งนี้ในประเทศไทยห้ามมิให้ผู้ถือหุ้นของตนเองตั้งนั้นเมื่อริบหุ้นมาแล้วต้องริบนำออกจำหน่ายโดยเร็ว และหากเงินที่ได้รับจากการนำหุ้นที่ริบออกจำหน่ายไม่พอกับค่าหุ้นที่เรียกให้ชำระพร้อมทั้งดอกเบี้ยก็ให้เรียกเก็บส่วนที่ขาดจากผู้ถือหุ้นที่ถูกริบ แต่หากมีเงินเหลือให้คืนเงินค่าหุ้นที่ถูกริบให้กับผู้ถือหุ้นที่ถูกริบด้วย

การเปลี่ยนจากห้างหุ้นส่วนเป็นบริษัท มีการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการเปลี่ยนจากห้างหุ้นส่วนเป็นบริษัท 2 วิธี คือ การใช้สมุดบัญชีชุดใหม่เป็นสมุดบัญชีของบริษัท และการใช้สมุดบัญชีของห้างหุ้นส่วนเป็นสมุดบัญชีของบริษัทต่อไป โดยไม่ว่าจะใช้การบันทึกบัญชีแบบใดก็ตามต้องทำการปรับปรุงสินทรัพย์และหนี้สินก่อน จากนั้นคำนวณหาค่าความนิยม และรับใบหุ้นแทนการจ่ายคืนทุน

แบบฝึกหัดท้ายบท

1. จงอธิบายความหมายของบริษัทจำกัดมาให้เข้าใจ
2. ทูนของบริษัทจำกัดคืออะไร แบ่งออกได้เป็นชนิดใดบ้าง
3. การเรียกเก็บเงินค่าหุ้นทำได้กี่วิธี ในแต่ละวิธีบริษัทจะออกใบหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นเมื่อใด
4. การจำหน่ายหุ้นจำหน่ายได้กี่ราคา อะไรบ้าง จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่างการบันทึกรายการในสมุดรายวันทั้งไปด้วย
5. จงอธิบายความหมายของค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งบริษัท และค่าใช้จ่ายในการออกหุ้น
6. การรับหุ้นเกิดขึ้นได้กี่กรณี มีวิธีปฏิบัติได้กี่วิธี วิธีที่กฎหมายไทยกำหนดให้ใช้คือวิธีใด
7. วิธีการบัญชีในการเปลี่ยนจากกิจการห้างหุ้นส่วนเป็นบริษัทจำกัด ทำได้กี่วิธีอะไรบ้าง และมีขั้นตอนการปฏิบัติอย่างไร
8. บริษัทนารายณ์ จำกัด จัดตั้งบริษัทเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2542 จดทะเบียนหุ้นสามัญ 10,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท หุ้นบุริมสิทธิ 8% 5,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท รายการเกี่ยวกับหุ้นทุนมีดังนี้
  - มี.ค. 5 ออกหุ้นสามัญจำนวน 3,000 หุ้น ให้นายทองพูน เพื่อแลกเปลี่ยนกับกิจการของเขา ดังนี้ สิ้นค้าคงเหลือ 50,000 บาท อาคาร 200,000 บาท ที่ดิน 150,000 บาท เจ้าหนี้ 30,000 บาท ราคาตลาดของหุ้นสามัญในวันนี้ราคาหุ้นละ 128 บาท
  - 20 รับจองหุ้นสามัญ 5,000 หุ้น ในราคาหุ้นละ 120 บาท
  - เม.ย.15 บริษัทได้เรียกเก็บเงินค่าจองหุ้นสามัญ งวดแรก 30% ของมูลค่าหุ้นบวกด้วย ส่วนเกินมูลค่าหุ้น ซึ่งผู้จองหุ้นได้นำเงินมาชำระครบถ้วน
  - 22 รับจองหุ้นบุริมสิทธิ จำนวน 3,000 หุ้น ในราคาสูงกว่ามูลค่า 10%
  - 25 ได้เรียกเก็บเงินงวดสุดท้ายจากผู้ตั้งจองหุ้นสามัญ ซึ่งมีผู้ตั้งจองชำระครบถ้วน ยกเว้น นายสุด ซึ่งจองหุ้นไว้ 500 หุ้น ได้แจ้งว่าไม่สามารถชำระค่าหุ้นได้ สำหรับผู้จองหุ้นที่ชำระค่าหุ้นครบถ้วน บริษัทได้ออกใบหุ้นให้ในวันนี้
  - 27 บริษัทได้รับหุ้นของนายสุด และนำหุ้นดังกล่าวออกขายทอดตลาดได้ในราคาหุ้นละ 115 บาท เสียค่าใช้จ่ายในการขาย 100 บาท หลังจากหักผลขาดทุนและค่าใช้จ่ายในการขายหุ้นที่ถูกรับนี้ เงินที่เหลือให้ส่งคืนนายสุด
  - 29 ได้เรียกเก็บเงินจากผู้จองหุ้นบุริมสิทธิทั้งหมดในวันนี้ พร้อมกับออกใบหุ้นให้

- 30 บริษัทได้เสนอขายหุ้นสามัญ 4 หุ้น รวมกับหุ้นบุริมสิทธิ 4 หุ้น ในราคารวม 950 บาท ณ วันที่หุ้นสามัญมีราคาตลาดหุ้นละ 130 บาท และหุ้นบุริมสิทธิมีราคาตลาดหุ้นละ 120 บาท บริษัทได้ขายไปทั้งหมด 500 หน่วย

ให้ทำ บันทึกรายการข้างต้นในสมุดรายวันทั่วไป

9. บริษัท สารภี จำกัด ได้จดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2541 โดยมีทุนจดทะเบียนแบ่งเป็นหุ้นสามัญ 1,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท และหุ้นบุริมสิทธิ 5% 1,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท และต่อมาบริษัทได้ออกจำหน่ายหุ้นดังกล่าว เป็นดังนี้

ม.ค. 12 หุ้นสามัญ 300 หุ้น ได้เสนอขายในราคาหุ้นละ 90 บาท และหุ้นบุริมสิทธิ 5% จำนวน 300 หุ้นในราคาหุ้นละ 120 บาท

ม.ค. 17 มีผู้จองหุ้นดังกล่าวจนครบ และบริษัทได้รับชำระเงินค่าหุ้นครบถ้วนเมื่อวันที่ 23 มกราคม

ก.พ. 1 หุ้นสามัญ 400 หุ้น ได้เสนอขายในราคาหุ้นละ 80 บาท และกำหนดให้ส่งเงิน ณ วันจองหุ้นละ 30 บาท และจะเรียกให้ชำระค่าหุ้นเป็น 2 งวด ๆ ละเท่า ๆ กัน

10 มีผู้จองหุ้นสามัญที่เสนอขายเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ครบ และได้เรียกเก็บเงินสำหรับงวดแรกเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ ซึ่งก็ได้รับชำระครบถ้วนบริษัทออกใบหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือให้

มี.ค. 1 บริษัทได้ออกหุ้นสามัญ 200 หุ้น ในราคาตามมูลค่า เพื่อแลกกับเครื่องใช้สำนักงานของบริษัทแห่งหนึ่ง และออกหุ้นบุริมสิทธิ 5% 200 หุ้นเพื่อแลกกับสินค้าที่มีราคา 19,000 บาท

20 บริษัทได้ออกหุ้นบุริมสิทธิ 5% 300 หุ้น ในราคาตามมูลค่า เพื่อแลกกับธุรกิจแห่งหนึ่ง ซึ่งมีรายการของสินทรัพย์และหนี้สินในวันนี้ เป็นดังนี้ เงินสด 10,000 บาท สินค้า 20,000 บาท สินทรัพย์อื่น ๆ 10,000บาท เจ้าหนี้ 10,000 บาท ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย 3,000 บาท และทุน 27,000 บาท

เม.ย. 1 บริษัทได้นำหุ้นที่เหลือทั้งหมดออกขายรวมกันเป็นหน่วยรวม ซึ่งแต่ละหน่วยประกอบด้วย 1 หุ้นสามัญ และ 1 หุ้นบุริมสิทธิ 5% ในราคาหน่วยละ 320 บาท ราคาตลาดของหุ้นสามัญวันนี้หุ้นละ 120 บาท และหุ้นบุริมสิทธิหุ้นละ 140 บาท และมีผู้จองหุ้นดังกล่าวในวันที่ 10 เมษายน ครบถ้วน

10 จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด

ให้ทำ บันทึกรายการข้างต้นในสมุดรายวันทั่วไปของบริษัท

10. ยอดคงเหลือต่อไปนี้นำปรากฏอยู่ในงบดุลของบริษัท สีสี่ จำกัด ณ วันที่ 30 มิถุนายน 25x2

สินทรัพย์หมุนเวียน

ลูกหนี้หุ้นตั้งของบุริมสิทธิ 8,000

ทุนเรือนหุ้น

หุ้นบุริมสิทธิ 5% ชนิดสะสม มูลค่าหุ้นละ 20 บาท จด

ทะเบียน 8,000 หุ้น จำหน่ายและออกใบหุ้นแล้ว 2,600 หุ้น 52,000

หุ้นให้จองและยังมีได้ออกใบหุ้นให้ 600 หุ้น 12,000

64,000

หุ้นสามัญ ชนิดไม่มีมูลค่า จดทะเบียน 10,000 หุ้น ออก

จำหน่ายและออกใบหุ้นแล้ว 4,000 หุ้น ไม่มีราคาที่กำหนด 17,000

ส่วนเกินมูลค่าหุ้นบุริมสิทธิ 5,000

บริษัท สีสี่ จำกัด ออกใบหุ้นให้เมื่อมีการจ่ายชำระค่าหุ้นครบถ้วน การตั้งของหุ้น
บุริมสิทธิมีดังนี้

2,200 หุ้น ในราคาตามมูลค่า

1,000 หุ้น ในราคาหุ้นละ 25 บาท

หุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายได้จำหน่ายเป็นเงินสด

ให้ทำ บันทึกรายการข้างต้นในสมุดรายวันทั่วไป